

MIŁOSIERDZIE (2836) *sb n*

miłosierdzie (2824), **miłosierdze** (6), **miłoserdzie** (2), **miłoserdze** (2), **mięłosierdzie** (1), **mięłosierdze** (1); -sierdzie : -sierdze : -serdzie : -serdze *OpecŻyw* (35:2; 12v, 42 :-:–), *RejJóz* (4 : 1; N8 :-:–), *RejKup* (26:1; y3v: 2; r6, dd3v: 2; x, dd4v), *LubPs* (208:1; K3 :-:–), *KrowObr* (23:1; 161v :-:–), *Calep* (1:1; 206a :-:–); mięło- *Calep* (2).

Pierwsze e z tekstu nie oznaczającego é, w końcowym wahania; o jasne; -sier- (157), *-siér-* (1), *-si(e)r-* (2678); *-sier-* : *-siér-* *SiebRozmyśl* (15:1), *też RejKup* p8.

sg N miłosierdzie (430); *-é* (22), *-e* (8), *-(e)* (400); *-é MurzNT, KochPs* (11), *KochTr, SiebRozmyśl, też Calep* (2); *-e BiałKat, Oczko; -é : -e OpecŻyw* (3:1), *MurzHist* (3:5). *◇ G miłosierdзиа* (1236); *-å* (1153), *-a* (11), *-(a)* (72); *-å : -a OpecŻyw* (22:2), *MurzHist* (13:2), *MurzNT* (5:1), *BibRadz* (34:2), *RejAp* (48:2), *SkarŻyw* (35:2). *◇ D miłosierdziu* (91). *◇ A miłosierdzié* (595); *-é* (21), *-e* (17), *-(e)* (557); *-é OrzQuin* (2), *KochPs* (8), *GórnTroas, KochFrag, SarnStat; -e KlerPow, MurzNT, BiałKat, JanNKar; -é : -e OpecŻyw* (1:5), *MurzHist* (6:5), *SiebRozmyśl* (1:3). *◇ I miłosierdziém* (157), *miłosierdzim* (29); *-ém PatKaz II, TarDuch, FalZioł, RejPs* (15), *RejKup* (4), *RejZwierz, BibRadz* (10), *Mącz, RejAp, GórnDworz, RejPos* (68), *RejPosWiecz², RejZwierc* (4), *BielSpr, RejPosWstaw, BudBib* (2), *CzechRozm* (2), *ModrzBaz, KochFr, ArtKanc, GostGosp, Phil, GórnTroas, GrabowSet* (4), *LatHar* (7), *WysKaz* (2), *CzahTr* (3); *-im BierEz, BielKom, BielKron* (2), *KuczKat* (2), *WujJud, BiałKaz, KarnNap* (3), *StrykKron, WujNT -ém : -im OpecŻyw* (1:1), *HistAl* (1:3), *LubPs* (7:5), *Leop* (4:1), *HistRzym* (1:1), *KochPs* (2:3), *SkarŻyw* (3:1), *SkarKazSej* (1:1); *~ -ém KochPs* (2), *GórnTroas, -em* (1) *KochFr, -(e)m* (154). *◇ L miłosierdziu* (272), *miłosierdzy* (1); *-u : -y LubPs* (29:1; K3). *◇ V miłosierdzie* (4); *-é* (1), *-(e)* (3). *◇ pl N miłosierdзиа* (8). *◇ A miłosierdзиа* (12); *-å* (8), *-(a)* (4). *◇ L miłosierdziách* (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Litość, łaskawość, współczucie okazywane komuś czynnie; darowanie uraz, miłość bliźniego; misericordia PolAnt, Vulg, Mącz, Modrz, Calag, Cn; miseratio PolAnt, Cn; commiseratio, Cn; clementia Modrz* (472) : *Miłosierdzia niewdzieczen [wąż] był/ Swego dobrodzieia zabił. BierEz* M3, Q; *RejPs* 163; *A tak iuż wam to odpuszczam [...] Iuż nie płaczcie [...] (did) Ruben dziękuje za miłosierdzie (-) RejJóz* P; *[grzech przeciw dziewiętemu przykazaniu] Pod załoną miłosierdzia zdradzać wmaiętnościach bliźniego íwego SeklKat* N; *BielKom* D4; *LubPs* L2v marg, N2v; *RejWiz* 191v; *Ktho wierzy w Pána miłosierdzie miłwie. Leop Prov* 14/21, *Prov* 22 arg; *RejZwierz* 13v marg, 14 marg, 19 marg, 29v marg; *BibRadz Mich* 6/8; *BielKron* 19, 105; *Ad misericordiam inducere, Ku miłosierdziu porużić Mącz* 96c; *RejAp* 18v; *GórnDworz* G, Bb5v; *HistRzym* 135; *Swiát íe kocha w łupieíthwie á w nábyciu/ á on [Bóg] wíżędy vczy miłosierdzia RejPos* 26; *Pirwży Artykuł zakonu páńkiego íeł miłosierdzye. RejPos* 170v marg; *Miłosierdzie kwiat wíżytkich vczynkow dobrych. RejPos* 172v marg, 68, 69, 133v, 170v [2 r.], 171 [4 r.] (22); *RejZwierc* 148v, 261; *BielSpr* 48; *BudBib Prov* 20/28; *BudNT Matth* 6/1; *Czału woyny ma też być miłosierdziu mieyfce [inter arma clementiae debet esse locus]/ ile ípofob woyny znośić może. ModrzBaz* 127, 124v; *Wydzym tedy íako ten wielki Pátryárcha/ w pomocy bliźnie⁸⁰ miłosierdzia [...] przykład nam prawie oycowfky zoítawuie. SkarŻyw* 284; *Wmiłosierdziu był fercá ná ludzką nędzą nieuhámowanę: íálmużną y czym mogł nikogofz nieopuścił. SkarŻyw*

354; On ią ciełzył [...] żałując iey/ iáko miał ferce do miłosięrdzia miękkie *SkarŻyw* 411, 16, 271, 274, 305, 413 (9); [*Niemcy*] miłosięrdzim przychyleni wnet z żaglow okrętu fwoiego namiot wczynili/ do ktorego chorych y rónnych Chrzełćian przyjmując/ wielkie stáranie y pilność o nich mieli *StryjKron* 290; *ActReg* 156; *Phil* R3; *WujNT* 35, *Iac* 2/13; *WysKaz* 21 [2 r.]; *SarnStat* 1263; gdy tákowe [*powieszonych*] ciála [...] wczćiwie zeymują/ y obyczáiem Krześciánńkim grzebią. Iákiego miłosięrdzia/ w kompániach nowych iuz też v nas poczátki widzę. *PowodPr* 80; Miłosięrdzie nie tylo iest obraz Troyce ś. ále wypełnienie wśzytkiego zakonu Bożego/ ktory ná miłości záwifnął. [...] Tego miłosięrdzia cztery skutki Pan wylicza. [...] Nie poładzaycie [...] drugie miłosięrdzie każe Pan Chryftus czynić: Nie potępiác. [...] Trzećie miłosięrdzie Pan rofkázuie. Odpufzczaycie [...] Czwarte miłosięrdzie Pan rofkázuie: Daycie á będzie wam dano. widziłz iż bliźni twoy potrzebuie chlebá/ fukniey/ piędędzy/ rády y pomocy twoiey: day mu [...] Oftátnie miłosięrdzie rofkázuie nád błędnymi y iákoby ślepemi/ ktorzy náuki [...] potrzebią. *SkarKaz* 278b-279a, 278b *marg* [2 r.], 279a *marg*, 386b, 637b, 638b [2 r.]; *SkarKazSej* 704b, 705a *marg*.

miłosierdzie czego [= *wynikające z czego*] (1): Thámże nas vpominác raczy/ ábychmy [...] záchowywáli fie wedle miłosięrdzia Krześciánńkich powinności náłzych. *RejPos* 181.

miłosierdzie u kogo (2): A dziś półzczeńć studzce twemu prófzē cię/ y fpraw mu miłosięrdzie v mężá onego [*da eum in rniserationes coram viro isto*] *BibRadz* 2.*Esdr* 1/11; *BudBib* 2.*Esdr* 1/11.

miłosierdzie ku komu, czemu (7): [*Józef*] ku fwemu bliznie^{mu} záwždy miłosięrdzie miál. *OpecŻyw* 5; *WróbŻółtGlab* A2v; iżby [*Aleksander*] ku miaftu miłosięrdziem [*pietati*] był sklonion. *HistAl* D3v; iáko ogień z náтуры pali/ ták Sámfonowi práwie iáko wrodzone było/ miłosięrdzie ono ku obcym/ y półtronnym/ y chorym. *SkarŻyw* 593; *GórnTroas* 27; *SkarKaz* 279a, 383b.

miłosierdzie przeciw komu (5): kto wydzi brata fwego potrzebiąeego/ á zamknie miłosięrdzie fwoie przeciw iemu łafka boża nie może być fnym. *SeklKat* L4; *BibRadz* *Luc* 10/37; *BielKron* 1v; *RejPos* 169v; *BialKaz* Kv.

miłosierdzie na kogo (2): Która [*królewna Izabella*] to miłosięrdzie/ ná poddane miála Zá káżdym fie láfkáwie záwždy przyczyniála. *KlerWes* Av; *SkarŻyw* 230.

miłosierdzie nad kim, nad czym (43): *BierEz* P3; *SeklWyzn* b4; Trzećią zapłatę dawa pan Bog dla miłosięrdzia nad bliznym náłzym/ naonym fwięcie *SeklKat* M, G3v, L4, L4v; *LubPs* Z5; *GroicPorz* c4; *Leop* *Luc* 10/37; *RejZwierz* 142; *BibRadz* *Zach* 7/9; *BielKron* 62, 65, 70v, [85]², 252v, 253v; *Mącz* 224c; *RejAp* 164; náuczył [...] owych miłosięrdzia nád włafną krwią/ áby oicow fwych stárych nie zábiáli/ ále ie chowáli iáko przyfthoi do fmierci. *GórnDworz* Ii4, S7v; *HistRzym* 133v; *RejPos* 68, 181v, 210v; *BialKat* 213v; *SkarŻyw* 97, 135, 161, 411, 412; *WerGośc* 249; *ActReg* 116, 171; *GórnTroas* 49; *SarnStat* 584; Mieymy miłosięrdzie/ nád flawą bliźnich náłzych/ [...] Nád potrzebámi ich ciełfnymi mieymy miłosięrdzie/ gdy czym łobie pomoc nie máią. Nád ślepotą ich/ gdy w czym błádzą. *SkarKaz* 278b, 279a *marg*, 386b; *SkarKazSej* 661b, 662a, 704b.

miłosierdzie za kim [*czyje*] (1): abi fye okazało myłoffyerdzie v k. m. za Chrzełczyani y za namy thesch *LibLeg* 10/125.

miłosierdzie czyje [= *przez kogo praktykowane*] [*w tym: pron poss (12), G sb i pron (10), ai poss (4)*] (26): *ZapWar* 1535 nr 2413; *RejPs* 163v; *SeklKat* L; Wfpomnicie iżefcie tho zwycięłtwo z boskiey

opátrznóci wzięli/ nam też pokorne profzącym miłofierdzia wálzego wżyczie *HistAl* F5v; *Leop* 2.Par 6/42, 1.*Mach* 2/57, 13/46; Dziwowáli fie wżyfy iego ftałóci iż thák fyná nie żálowá ku chwale swoim báłwánom/ przeto precz odciágnęli máiac miłofierdzye człowieczeńskie nád nim. *BielKron* [85]², 70v, 381v *marg*; Praentare iudicis misericordiam, Skofztowác miłofierdzia fędziego. *Mącz* 448d; *RejPos* 68, 171, 171v, 181v; *WujJud* 17; Záprawdę nie ieft godzien w przygodzie fwey miłofierdzia [*miser cordia*] drugich/ ktory nád nędznemi niema zmiłowánia. *ModrzBaz* 68v; *SkarŻyw* 98, 412; *ActReg* 116; *Phil* R3; A król/ ktory z wyfokiéy doftoynoći fpádnie/ Miłofierdzie ku łobie ludzkie zwabi fnádnie. *GórnTroas* 27; *GrabowSet* K3v; *SkarKaz* 638b; *SkarKazSej* 665a. Cf *miłosierdzie za kim*.

miłosierdzie czyje [= przez kogo doznawane] (1): Częfto człowiek wysławia dobrodzieiá fwego (*marg*) wł: mnoftwo człowieká wołá mężá miłofierdzia fwego. rć. (–) [*vocabit virum misericordiae suae*] *BudBib Prov* 20/6.

G sg w funkcji przydawki (4): *OpecŻyw* 6v; SPrawiedliwy ginie/ á niemálf ktoby tho vważył w fercu swoim: á mężowie miłofierdzia bywáią zbieráni [*viri miscricordiae colliguntur*; mężowie miłofierdzia zchodzą *WujBib*] *Leop Is* 57/1; był bárzo vftáwiczny w miłofierdnych vcżynkách/ ále chwalił Báłwochwálfstwo. Y miał żonę theyże wiary y miłofierdzia *HistRzym* 126v; *BudBib Prov* 20/6.

W połączeniach szeregowych z innymi cnotami chrześcijańskimi (32): W ktorim naydzie [*syn w ojcu*] nabożesttwo wielké/ Wiare/ rozum/ miłofierdzie wżelké: Stałoftz, miłoftz pólpolitey rzeczi *KlerPow* 11; *RejPs* 104v; co wzakonie cięższle⁸⁰ toście opuścili/ fád miłofierdzie i wiare [*iudicium et misericordiam et fidem*] *MurzNT Matth* 23/23; *BibRadz Os* 4/1; SPrawiedliwość/ wiará/ pokoy prawdá/ wftyd/ miłofierdzye/ y ine cnoty poginá. *BielKron* 135v; *Mącz* 74d; w ołobie tego Licemierniká Pan wżytki dobre rzeczy á dobre fpráwy wyliczáć raczy/ fpráwiedliwość/ miłofierdzie/ záchowánie zakonu/ pofty/ iálmuzny/ y infze rzeczy dobremu á pocżciwemu człowiekowi należące. *RejPos* 201, 54, 64v, 115, 119v, 171v (9); *RejZwierc* 13v, 94, 127v, 133, [193]; *RejPosWstaw* [110³]; *ModrzBaz* 19; *SkarJedn* 375; A nawięczey fię [*szatan*] boi/ modlitwy/ czúcia/ poftow/ cíchoći/ vboftwá dobrowolnego/ wiárowaniá prożney chwały/ pokory/ gniewu hámowánia/ miłofierdzia. *SkarŻyw* 57, A2, 87, 161, 195; *LatHar* 128; *WujNT Matth* 23/23; *WysKaz* 42; *SkarKazSej* 686a.

W przeciwstawieniach: »miłosierdzie ... sprawiedliwość (4), prawda (2), srogość (2), gniew, niesprawiedliwość, pomsta, prawo, udręczenie, złość« (13): *GroicPorz* c4; krzyczeli [...] żádáiác od Simoná áby [...] pokoy fnimi vczynił) mowiąc: Nie oddaway nam podług nalfych złoći/ ále podług miłofierdzia twego [*malitias nostras ... secundum misericordias tuas*] *Leop 1.Mach* 13/46; mowili/ muším práwu á nie miłofierdzyu folgowác. *BielKron* 109; *GórnDworz* E5; Czárt [...] rozmnaża miedzy tym fwiętym Páńfkim nafieniem/ miáfto pokoju rofterk/ miáfto miłofierdzia niefpráwiedliwość *RejPos* 54, 247; Bo fie miłofierdzie obroćić muśi w frogość/ fpráwiedliwość w krzywde/ flufzne vmiárkowánie w rofpúftność *RejZwierc* 76; onemu co mu pomftá należy miłofierdzie przed oczy przywodzą *RejZwierc* 148v, 34; *WujJudConf* 16v; Dobrze záprawdę o tem *Caius Cefarz* [...] rozumiał/ áby ci ktorzi o rzeczách wátpliwych rádzą/ waśni/ przyiáźni/ gniewu y miłofierdzia prozni byli *ModrzBaz* 18; Limitowane te rebellium sprawy. albo Sądy aż do poniedziálfku post D^omiⁿⁱca Misericordiae. Quo nomine zpozywani laeti spodziejaią się miłosierdzia drudzy na się tak to

interpretantur. Ze dotei niedzieli misericordiae czas miłosierdziu potym sprawiedliwość nastąpi *ActReg* 156; ielli za miłosierdziem trzymając bądźielz chciał być przeciw prawdzie/ albo surowey prawdy zápamiętawłszy/ puściłz się za miłosierdziem/ nie bądźielz chodził drogą/ Páńfką *WysKaz* 21.

[*Ze względu na ważność miłosierdzia w nakazach Boskich*] »miłosierdzie ... ofiara« [w cytatach i nawiązaniu do *Matth* 9/13 i 12/7] (22): *OpecŻyw* 59v; *MurzNT Matth* 9/13, 12/7; vcźcie lie co to ielt: Miłofierdzia chcę á nie ofiáry [*Misericordiam volo et non sacrificium*]. (marg) *Ofeae*. 6. (-) Abowiem nie przyśzedłem wzywác śpráwiedliwych/ ále grzeźlnych ku pokucie. *Leop Matth* 9/13, *Prov* 21/3; *HistRzym* 100v; Płátnieyſze v Pána miłofierdzye niżli ofiáry. *RejPos* 324, 255v, 323v, 324 [2 r.], 326v, 327v; *BiałKat* 213v, *CzechRozm* 84; Miłosierdzia chcę/ á nie ofiáry (marg) To ielt, Wolę miłosierdzie, á niżli ofiárę. Hebráílm. (-) *WujNT Matth* 12/7, 9/13, s. 39 [3 r.], 48.

Tytuł [jednego z Apophtegmatów w RejZwierc] (2): APOPHTEGMATA krotſze. Cnotá z Niecnotą [...] Miłofierdzie s frogócią *RejZwierc* B3v 231. Cf *Zestawienia*.

W charakterystycznych połączeniach: chrześcijańskie miłosierdzie, człowieczeńskie (2), *dziwne, gorące, ludzkie* (2), *niewymowne, niezmierne, osobliwe, wielkie* (6), *wewnętrzne, zbytnie; miłosierdzie miłować* (2), *sprawić, szczepić; miłosierdzia naśladować (naśladowanie)* (3), *potrzebować* (2), *strzec, użyzyć; godny miłosierdzia* (3); *miękki do miłosierdzia; pobudka do miłosierdzia; dosyć czynić miłosierdziu; pobudzać ku miłosierdziu, poruszyć, przywieść; miłosierdziem sławny; iść* (2) *za miłosierdziem, puścić się; w miłosierdziu gorący.*

W charakterystycznych połączeniach przyimkowych: podług miłosierdzia, w miłosierdziu (3), *wedle miłosierdzia, za miłosierdziem.*

Zwroty: »mieć miłosierdzie« = habere misericordiam Vulg [szyk zmienny] (13): *Gniew niema miłofierdzia March*¹ A4v [*idem March*³ V6]; *BierEz* I4, P3; *OpecŻyw* 5; *KlerWes* Av; *March*³ V6; *LubPs* Zv; *Leop Eccli* 28/4; *RejZwierz* 142; *BielKron* [85]²; niektórzy iákoby nád niemi [*sierotami*] miłosierdzie máiąc [*quasi eisdem compatiētes*] ono imieniém opieki ná śwą pracą y w obrónę biorą *SarnStat* 584; *SkarKaz* 278b [2 r.].

»miłosierdziem się obchodzić« = *być miłosiernym* (1): ábowiem w wielkiem kochaniu páńfkim ielt táki człowiek ktory miłofierdziem się obchodzi *RejPs* 167.

»miłosierdzie odzierać, otrzymać« (1:1): iż żadnych złóci nie pełniemy dla ktorychbychmy mieli miłofierdzie otrzymać. *HistAl* I6v; *HistRzym* 75.

»pamiętać na miłosierdzie« (1): Włzákże też przy karaniu pieniężnym Sędzia thák wiele ma pámiętać ná miłofierdzie iáko ná śpráwiedliwość *GroicPorz* c4.

»miłosierdzie (p)okaz(ow)ać, ukazać; miłosierdzie pokazane; okaże się miłosierdzie« [szyk zmienny] (9:2;1;1): *BierEz* F2v; *LibLeg* 10/125; *SeklWyzn* b4; Ielly bądźym miłować pána Boga y miłofierdzie nad bliznym okazowác/ tedy też pan Bog nas miłue *SeklKat* L4v, G3v; będzie to ftwoią pochwałą gdy to miłofierdzie nádemną okażełz/ puściłz mię wolno ftą trochą ludzi *BielKron* 253; *SkarŻyw* 135, 565; *ActReg* 116, 171; *LatHar* 132; *SarnStat* 1097; *PowodPr* 80.

»miłosierdziem poruszyć (a. (w)zruszyć) się; miłosierdziem (po)ruszon(y) (a. wzruszony)« [szyk zmienny] (4:10): *RejPs* 55v; *Alexánder* [...] miłofierdzim poruźzony [*misericordia motus*] żáłował ich y plákał *HistAl* F6v, F8v; *Sámáritan* niektory [...] wyźrzwáwłly go [*rannego*]/ zruſzyłz się miłofierdziem

misericordia motus; vlitował się *WujNT*]. Y przyśląpiwłły do niego/ zawiązał rany jego/ wlawłły oleiu y winą *Leop Luc* 10/33; *BibRadz Luc* 10/33; *BielKron* 279; *HistRzym* 133v; *RejPos* 208, 210v; *RejZwierc* 94; *ModrzBaz* 84; *SkarŻyw* 452 marg; *Phil* I2; Miłosierdziem poruż sie nád mątką vbożą *GórnTroas* 49.

»prosić, szukać, żądać miłosierdzia; prosić o miłosierdzie« [szyk zmienny] (7:3:3;5): *FalZioł* IV 33d; *RejJóz* P3v; *HistAl* K3v; *RejZwierc* 21v; Oni [bracia Józefa] pądli prożąc miłosierdzyá zą fwoy wyślępek. *BielKron* 17v; Ządáią Rzymiánie v mnie miłosierdzya teraz/ á pirwey go mnie lámemu vczynić nieehieli *BielKron* 109v; łzalenie^m vczynił zem ná dworzech kfiążęcych miłosierdzia łzukał zem tám Krystulá łzukał/ gdzie czárt przodek odzierzał *BielKron* 204, 109v [2 r.], 110, 303; *Mącz* 452d; *GórnDworz* Hh6v; *HistRzym* 75; *RejPos* 171v; *WujJud* 17; *CzechRozm* 218; *SkarŻyw* 324.

»ku miłosierdziu, do miłosierdzia, miłosierdziem skłonić (się) (a. nakłonić); do miłosierdzia, ku miłosierdziu, miłosierdziem skłonny (a. skłonion)« [szyk zmienny] (3:1:1;2:1:1): *HistAl* D3v [2 r.], F8; ták sie skłonił ku miłosierdziu [flexus ad misericordiam; wzrzużony ku miłosierdziu *WujBib*]/ że też plákał *Leop 2.Mach* 4/37, 1.*Mach* 13/47; *BibRadz 3.Reg* 8/50; Zu Barmhertzigkeit bewegen. Do miłosierdzia náklonić. Movere misericordiam. *Calag* 587a; Ná vbożie ták był do miłosierdzia fkłonny/ ifz im rozdáiąc/ lam się vbożył *SkarŻyw* 230; *LatHar* 453.

»(u)czynić, udziálać miłosierdzie; (u)czynienie miłosierdzia« = *facere misericordiam* *Vulg, PolAnt; impetrari a. tribuere alicui misericordiam* *Cn* [szyk zmienny] (26:1;2): *BierRaj* 17; A cożby tu ślawy nábył/ Bych ták liche źwierzę zabił. Miłosierdzie z nią vdziálał *BierEz* M4v; Iezu ienżes ślugi twoie wżytkim miłosierdzie czynić/ á nie mćić sie ni nad kim navczał. *TarDuch* B4; *HistAl* I6v; *LubPs* Z5; *Leop Gen* 21/23, *Prov* 21/3, *Eccli* 35/4, *Luc* 10/37; *BibRadz Zach* 7/9; *BielKron* 65, 70v, 110, 252v; *RejAp* 164; *GórnDworz* 57v; *HistRzym* 120; *BiałKat* 213v; *KuczbKat* 420; Ktoremiz tedy obietnicámi możemy być pobudzeni ku vczynieniu miłosierdzia vbożim á nędznym niedoftátecznym kmiotkom [ad misericordiam egenis et pauperibus colonis tribuendam]/ iefli temi Bożemi niebędziemy pobudzeni *ModrzBaz* 124v; *SkarŻyw* 135; *WerGość* 249; kto przelożony iefł w pilności/ kto czyni miłosierdzie [qui miseretur] z wefelem. *WujNT Rom* 12/8, *Iac* 2/13; Gdy nas vkrzywdzi bliźni náłz á wyśląpi przeciw nam/ czynmy mu miłosierdzie/ odpużczaymy *SkarKaz* 279a, 279a, 386b; *SkarKazSej* 662a, 687b.

»miłosierdzia uży(wa)c« [szyk zmienny] (8): *RejPs* 163v; *BibRadz Luc* 10/37; *BielKron* 62; *RejAp* 80; chcefzli áby ty wżytki błogofławieństwá Pan nád tobą wypełnił/ vżywayże też tedy miłosierdzia nád nędznieyřym/ ktoregoć tu przed oczy tve pořtáwiono *RejPos* 68, 328; że tám był miłosiernym/ gdzie miłosierdzia vżywać nie miał/ y nabożnym chćiał być w oddawániu ofiar *CzechRozm* 238v; *SkarKazSej* 661b.

»zachować w miłosierdziu« (1): Totyllás [...] przez niektorych zdradę wzyął gi [Rzym] přętko/ záchował wżytkich w cáłości y w miłosierdziu *BielKron* 163.

»(z)należć miłosierdzie; nalezienie miłosierdzia« [szyk zmienny] (2;1): iáko lew owieczkę radby cie káždy rozdrapał zębámi řwemi/ á iuż tám nigdy nie naydzieř miłosierdzia żadnego. *RejAp* 80; *RejPos* 170v, 181v.

Wyrażenia: »miłosierdzie Pańskie [= *nakazane przez Pana Boga*]« (1): to mamy mieć ná pieczy/ ábychmy ząwždy byli pilni y powinności fwych/ y tego miłofierdzyá Páńfkiego/ áby nas w iákim gniewie á w iákiey omyłce nie záftał on łrogi czás zefcia náłzego *RejPos* 181v.

»w miłosierdziu nieuhamowany« (1): był człek w miłosierdziu [...] nieuhamowany *SkarŻyw* 527.

»pełen miłosierdzia« [szyk 3;2] (5): każdemu ktokolwiek prze bog profił ialmużnę dąwól/ bo był pelen gorącego miłofierdzyá. *OpecŻyw* 5; *Leop Iac* 3/17; *ModrzBaz* 124; mądrość [...] iefłci czyfła potym łpokoyna [...] / przyzwalájąca dobrym/ pełna miłosierdzia [*plena misericordia*] y owocow dobrych *WujNT Iac* 3/17; *SkarKazSej* 662a.

»prędkie z miłosierdziem« (1): tho nam oboye dał ná przykład [...] ábychmy tákież byli prędcy z miłofierdziem łwoim vpáđłym bráciłzkom náłzim/ w nędzy á w niedofłátku ich. *RejPos* 46v.

Zestawienia: »bractwo miłosierdzia« = *dobroczynne stowarzyszenie, jakich wiele powstawało także w Polsce w wyniku działalności Kościoła po soborze trydenckim; Arcybractwo miłosierdzia założone przez Piotra Skargę w czasie, gdy był superiorem w kościele św. Barbary w Krakowie (od r. 1584)* (2): gdy fię dał w piłác do Bráctwá miłosierdzia/ á gdy czytano *publice* Conłtitucye tego to Bráctwá/ przyłzło do owey gđzie fię brácia obowięzuią/ gdybj tego potrzebá vkázowálá/ żeby fię nie wfłtyđzili łtać v kołciólá prołząc łálmużny. *WysKaz* 41; O czym fię ná záfecanie tey wielkiey cnoty/ ná innym mieyłcu mowilo y piłáło (*marg*) Kłsiążki o bráctwie miłosierdzia [*Tytuł dzieła P. Skargi, Bractwo Miłosierdzia, Kraków 1588*]. (–) *SkarKaz* 278b; [we czwartek wielki kwietny zebrała się kompania bractwa miłosierdzia, sprawili sobie kaptury płótna zielonego, których było 80. Gdy było godzina w noc ubrali się w Szarej kamienicy. Przed niemi niesiono Boże Umęczenie i szli za krucyfiksem, mając łane łwiece woskowe w ręku. Między niemi było siła wojewód, miłofciwych panów, kanoników, pospólstwa *KronMieszcz* 1594/147].

»gora miłosierdzia« = *projektowany skarbiec pochodzący z dobrowolnych składek, przeznaczony na potrzeby państwa; mons pietatis Modrz (nazwa wzięta z założonej w XV w. we Włoszech instytucji dobroczynnej)* (1): powiedział [*prymas M. Dziergowski*] żeby to Rzeczypołpolitey było potrzebno/ áby był łkarb záfłozon/ z ktoregoby łzedł náklad ná woynę/ y ná inłze Rzeczypołpolitey potrzeby. á ten łkarb názwól ná imię: *Montem pietatis [ex nomine vocavit Montem Pietatis]*, co fię wykłáda Gorá zbożności/ lub miłosierdzia. *ModrzBaz* 140; [łmigłŁichwa 10].

Szeregi: »cnota i miłosierdzie« (1): przyniozł [*delfin Ariona wyrzuconego przez zbójców do morza*] go do brzegu/ pátrż iáko bełtia/ Cnotą y miłofierdziem/ złego człeká miya. *RejZwierz* 119. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.*].

»dobroć (a. dobrotliwość) a (albo, i) miłosierdzie« [szyk 3;2] (5): gdysz thesz yego krolewska myłocz zoszoblywey dobroczy a myłofierdzya swego kaszny ynszey za then wysthapek przepvsczyz nam raczył *ZapWar* 1535 nr 2413; *BielKron* 1v, 148v; *RejZwierc* 50; *CzechRozm* 219. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 1 r.*].

»folga i miłosierdzie« (3): Acz Cefárze pobożni práwá ná heretyki vporne piłáli: iednák z wielką folgą y miłosierdzim to czynili więcey piłmem y połtráchem/ niłzi rzeczą y karánim *SkarKazSej* 687b. *Cf* »bez folgi i miłosierdzia«.

»lutość a (i) miłosierdzie« (4): Miserator. Miłośnik ten który lutość á miłosierdzie nád kim okazuye. *Mącz* 224c. Cf »bez lutości i miłosierdzia«.

»łaska (a. łaskawość), (i, ani) miłosierdzie« = *miser cordia et miseratio PolAnt* [szyk 9:3] (12): *BierRaj* 17; Słończe. Miedzy planetami iest iako pan [...] Dawa [...] tak w mieściech na Zamkoch, we Vliach rżądzenie dobra pópolitego: ktore bywa za łaską y za miłosierdziem [przyiąznią *SienHerb* 430a] *FalZioł* V 51; *SeklWyzn* b3; *BibRadz Zach* 7/9; *Mącz* 114c; nowa łłużbá [...] rozna od oney powinności Moizélfzowey/ która żadney łáłki/ áni żadnego miłosierdzia/ w łobie nie miáła/ á nic inego nie opowiedáła/ iedno frogi łąd á frogye dekretá *RejPos* 178v; *BielSpr* 48; *WujJud* 17; *WujJudConf* 16v; *BudBib Dan* 1/9; *CzechRozm* 238v; *SkarŻyw* 117. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.].

»miłość (i) miłosierdzie« = *amor, misericordia Modrz* [szyk 3:1] (4): *ModrzBaz* 87; *WujNT* 39; zapłátá v niego [Boga] miłości y miłosierdzia ku bliźniemu nie ginie. *SkarKaz* 383b, 6b. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.].

»pobożność (a. zbożność) a (lub) miłosierdzie« (2): Bo iuz nie trzebá będzie łupieństwá/ áni niepobożnego nábycia iedno pobożności á miłosierdzia. *RejZwierc* 48v; *ModrzBaz* 140.

»miłosierdzie ani politowanie« (1): toż nád ludem pópolitym/ y nád pány świeckimi/ y nád niewiáłtami czynili [zabijali]/ żadnego miłosierdzia áni politowania nie czynią. *SkarKazSej* 687b.

»miłosierdzie i (a) prawda« = *miser cordia et veritas Vulg, PolAnt* [szyk 7:1] (8): *LubPs* S6v; Miłosierdzie á prawdá the ftrzegá krolá: á tron iego [...] zmocnion bywa łáłkáwością. *Leop Prov* 20/28, *Prov* 14/22, 1.*Thim* 1 arg; *BibRadz Prov* 3/3, 20/28; *BudBib Prov* 20/28; *SkarKaz* 386b. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.].

»sąd i miłosierdzie« = *miser cordia et iudicium Vulg, PolAnt* [szyk 1:1] (2): *Leop Prov* 21/3; Ty tedy náwroc fię do Bogá twego/ ftrzeż łądu y miłosierdzia/ a vfay zázwždy w Bogu twoim. *BibRadz Os* 12/6. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.].

»smiłowanie i miłosierdzie« (1): Też po vfpokoieniu woienney nawáłności żadnému niegodzi fie więcý fmiłowania y miłosierdzia pokázác [*compati et commisereri JanStat* 876]/ iedno Kościołom/ y ich łługam *SarnStat* 1097.

»sprawiedliwość a (i, ani) miłosierdzie; sprawiedliwość z miłosierdziem« [szyk 6:5] (10;1): że nic lepiej strzec nie może krolestw, jeno miłosierdzie a sprawiedliwość *Diar* 69; Ktory idzie zá fprawiedliwością/ y miłosierdziem [*iustitiam et misericordiam*]/ naydzie żywot/ fprawiedliwość y sławę [!]. *Leop Prov* 21/21; *BibRadz Prov* 21/21; *BielKron* 115v; *RejPos* 61, 162, 328, 336v; *RejZwierc* 127v; *SkarŻyw* 114; Kmiotká poddánego/ łługę/ Pan ma karác iáko łyná. Bo tám fprawiedliwość z miłosierdziem pánuie/ przy oycowłkim karaniu *GostGosp* 40. [Ponadto w połączeniach szeregowych 17 r.].

Wyrażenia przyimkowe: »bez (a. przez) (wszego) miłosierdzia« = *okrutnie, surowo, bezwzględnie; okrutny, surowy, bezwzględny* (41): ijże Barrabáls iest gorłfy człowiek włłego łwiata bo iest bez zákonu/ bez miłosierdzia/ mężoboytza ij wielki zráydtza *OpecŻyw* 124, [127]; Iezu ktorys fie od żydow podeptać y przez miłosierdzia obracząc okrutnie dopuścił. *TarDuch* C3; *KromRozm II* m2v; *GroicPorz* e4v; Iełłifz gdy kto złamał zakon Moizélfzow/ tedy bez włłego miłosierdzia [*sine ulla*

miseratione]/ ná dwu ábo trzech świádkow vmiera *Leop Hebr* 10/28, *Sap* 19/1; Ná cudzołoftwie záchwycony ták niewiáftá iáko męfzczyzná/ bez miłofierdzia máią być vkámionowáni. *BielKron* 261, 44v; *RejPos* 113; *RejZwierc* 201v, 255v; *CzechEp* 47, 115, 368; *ReszPrz* 71; *Phil* G4; *LatHar* 291; *WujNT Hebr* 10/28; *SiebRozmyśl* C3, H2v, I2v; *PowodPr* 69.

~ *Wyrażenia*: »bez (*a.* przez) (wszego) miłofierdzia (po-, s)karan, karanie, karać« [*szyk* 6:3] (5:2:2): Gdyfz ftrádny Francifzek Spiéra/ tak ciężko ieft i przez wíze⁸⁰ miłofierdziá fkarán *MurzHist* B3v; *UstPraw* D4; W ciągnieniu nie śmie żadny wíziąć nie gwałtem ni komu/ bo o to karzą bes miłofierdzia *BielSpr* 54; *WujJud* 79; *CzechRozm* 87v, 89v; *ReszList* 162, 183; *VotSzl* D4v.

»synow swoich morderze bez miłofierdzia« = *wyznawcy kultu Molocha składający mu w ofierze dzieci* (1): fynow fwoich morderze bez miłofierdzia [*filiorum suorum necatores sine misericordia*]/ y iádácze trzew ludzkich/ á požerce krwi/ rodzice y namowce dufz bez ráthunku chćiałes ftrácić *Leop Sap* 12/4 [5].

»sąd (jest) bez miłofierdzia; bez miłofierdzia sądzić« [*szyk* 2:1] (2;1): *RejPos* 5v; *BiałKat* 213v; Abowiem fąd bez miłofierdzia [*iudicium ... sine misericordia*] będzie temu który miłofierdzia nie czynił. *WujNT Iac* 2/13.

Szeregi: »bez folgi i miłofierdzia« (2): których [*praw*] wízyfcy Izráelczycy pod pewną winą y káranim/ bes folgi y miłofierdzia/ przyftrzegáć byli powinni. *CzechRozm* 87v; *CzechEp* 31.

»bez lutości i miłofierdzia« [*szyk* 2:1] (3): Moyżefz w wrzędzie fwym/ przefłtępcy [...] nigdy nie folgował/ ále bes lutości y miłofierdzia mordował. *CzechRozm* 95, 238v; *WerGość* 232.

»bez (wszego) miłofierdzia i odpuszczenia (*a.* odpustow)« (2): zá winę pófpolitą fiedzić ma w wieży ná dnie rok y fześć niedziel/ bez wízego miłofierdzia y odpufczenia. *SarnStat* 1162; *VotSzl* D4v.

»bez odwłoki i miłofierdzia« (1): żeby wedle naznáczonych káźni/ bes odwłoki y miłofierdzia/ byli karáni. *CzechRozm* 89v. ~

»bez wszego miłofierdzia« = *nędznie, w sposób godny litości, bez ratunku* (2): że wnet wężowie [...] káfáli á mordowáli ie [...] ták iż nagle á bez wízego miłofierdzia zdycháli od nich. *RejPos* 226; A nędzny łázarz [!] wćifniony bez wízego miłofierdzia leży przedewroty náfzymi/ á my to fobie zá rofkofz á zá krotofilę mamy. *RejZwierc* 260.

»z miłofierdzia« = *kierując się litością, współczuciem* (9): Tam panijé niéktóre z miłofierdziá przyniofły mu pićią drogiégo a motzného/ aby nie tak czuł bolu *OpecŻyw* 138; *BielŻyw nlb* 4; *RejJóz* O8v; *BielKron* 180v; bo wícey niż fześć tyfiąc grzywien vbogim dał z wielkiego miłofierdzia *HistRzym* 99v; *SkarKaz* 279a; *SkarKaz* 704b.

~ *W połączeniu szeregowym* (1): gdy by fye tráfiło/ iż by złoczyńcá dla męki wielkiej vmárł/ Sędzia był by bárzo podeżrzány/ iáko by mu takie męki zádáwác rofkázował/ nie wedle Práwá álbo zwyczáiu/ nie zá miłofćią fpráwiedliwoći/ nie z miłofierdzia/ nie z bácznoći á z mądroći: Ale z gniewu *GroicPorz* ii2.

W przeciwstawieniu: »dla zysku ... z miłofierdzia« (1): lud iego nofił im żywnośći przedáwác wícey dla zyfku niż z miłofierdzia *BielKron* 41v. ~

»z miłosierdziem« = *okazując współczucie, litość* (6): *BierEz* F4; *HistRzym* 88; ten Pan niewidomym kroleństwem [...] opátruie wierne swoie/ ktorzy miernie/ poczciwie/ á z miłofierdzyem wzywáią dobrodzyeyftwá iego. *RejPos* 82v; Poćciwy gdy dobrá swego/ Tu od Bogá nádánego/ Z miłofierdziem go wzywa/ Temu go zówzdy przybywa. *RejZwierc* 231.

~ *Wyrażenie*: »z miłosierdziem bliźniego« (2): iż cie Pan o to kárác niechce/ iefli pomiernie/ pobożnie/ z miłofierdzyem bliźniego/ á z boiáźnią Páná swego/ będziez wzywał tych swieckich dobr iego *RejPos* 163, 165. ~

[*Personifikacja*:

Wyrażenie: »Święte Miłosierdzie«: O Świętym Miłosierdziu álbo Clemencyey [...] Tu Święty Michał prósi Clemencyey Boginye Miebieskicy [!] w te słowá. *PostępekPrCzart* 208.]

Iron. (1): Czemużes ty wziął żywot królowi takiému? (-) Smierć iefł miałto żywotá człeku mizernému. (-) Toś z litości vczyził/ á k chlubie to wznosiłz/ Y z miłosierdzia pánný ná zabićie prósiłz? *GórnTroas* 27.

W przen (5) : *OpecŻywPrzedm* C4; Sieyćież łobie w spráwiedliwości/ a znićie w wftach miłofierdzia [*metite in ore misericordiae*; znićie do wft miłosierdzia (*marg*) to iefł czinićie miłosierne vczynki (-) *WujBib*] *Leop Os* 10/12; iż w pośzrodku pieklá ma być pogrzebiona dużá twoiá/ gdzie iuż żadna kropiá miłofierdzia żadnego/ nigdy ná nię vpáść nie może? *RejPos* 163; *WujNT Col* 3/12.

W połączeniu szeregowym (1): A każdy ftan ktory chce mieć wieczny łup swey pámięci/ niechże go wykuie s cnot/ á záfárbuie miłofierdziem/ ftalostíá/ á spráwiedliwością *RejZwierc* 52v.

a. *Jałmużna, wspieranie potrzebujących, ofiara na dobre cele; eleemosyna* *Mącz, PolAnt* (18) : Eleemosyna, Latine Misericordia, Miłofierdzie/ Smiłowánie też dar á wlpomagánie vboftwá yałmużná. *Mącz* 101b; iż niektorzy wolá swiecznik zwać lichtarzem/ tło pawimentem/ miłosierdzie iałmużná. *BudBib* B4v, *Tob* 14/12; *ReszHoz* 136; Dołyć będzie wypráwy ná Duchowne [...] kiedy łzpítále y mieyfcá miłosierdziu oddáne/ kiedy vczciwe młodzi wychowánie opátrzywłzy/ śwá przednią ftraż do Páná Bogá trzymác bez wftawánia będą *PowodPr* 82.

miłosierdzie nad kim (3): *SeklKat* L4; Dániel mowi: Grzechy twoie Iáłmużnámi odkupuy/ á złości twoie miłofierdzim nád vbogiem. *WujJud* 92 v; *SkarKaz*)(3v.

miłosierdzie czyje [= z czyjego nakazu sprawowane] (1): Bywa iefzcze toż wtore przykazánie Bołkie gwałcone/ przywłázczeniem [...] tego co raz Bogu /y chwale iego do kościołow/ ábo miłosierdziu iego do pobożnych mieyfc/ było nádano *PowodPr* 49.

Zwroty: »miłosierdzie czynić; czynienie miłosierdzia« [*szyk zmienny*] (2;1): Káżdego dnia miłofierdzie czyni [*omni die donat*; Cály dzień czyni miłosierdzié (*marg*) iałmużny. (-) *WujBib*] y pożyczá *BudBib Ps* 36/26; Mánáłfes też ktory czynił miłofierdzie [*in eleemosyna erat*]/ wftedł z lidlá śmiertelnego *BudBib Tob* 14/11; *SkarŻyw* 320.

»z miłosierdziem obroćić się« (1): A ty nie tylko ábyś łie miał z iákim miłofierdzyem obroćić do niego [*Łazarzá*]/ ále iefzcze [...] radbyś y ołtátek wełny zdárł z nędzney głowy iego. *RejPos* 192.

»okazowác miłosierdzie« (1): Powynniłmy też okazowác miłofierdzie nad nászymy vbogymy/ przyacielmy krewnymy/ [...] bo tak swięty Paweł mowy/ kto nieopatruie swoich krewnych gorłzy iefł nad pogánina. *SeklKat* L4.

»miłosierdzia prosić« (1): Y wyrwie się ieden vbogi mówiąc: Co mi daćie/ iż ią dziś od niego iąłmużnę mieć będą/ y złożyli się. [...] Vkaże się vbogi/ miłosierdzia prosi. *SkarŻyw* 98.

Szereg: »jałmużna i (abo) miłosierdzie« [*szyk* 3:2] (5): Bo nie mniмай być iedno to miłosierdzie abo iąłmużná/ iż kęs chlebá podařz vbogiemu/ á z drugiegobyř rad wydárł y duřzę iego. *RejPos* 163; *řtaraymy* się [...] ábyřmy pořtem y czynieniem iąłmużny y miłosierdzia od zmázy grzechow wolni byli *SkarŻyw* 320, 100, 103; *SkarKaz*)(3v.

W przen (1) :

Szereg: »miłosierdzie i jałmużna« (1): Gotuymy iáko mądre pány oley miłosierdzia y iąłmużny *SkarKaz* 552a.

b. *O Matce Boskiej* (42) : przyięli ią [*Maryję*] řtolecznicy/ řpiéwaiąřz ij chwáląřz ią z miłosierdzia *OpecŻyw* 183v; řluffniéy ijř vkoronowána ieřř [*Maryja*] iako krolewá/ niřli iako céřarzowá/ bo krolewá rzeczona ieřř od miłosierdzia/ a ceřarzowá od řrogiégo rořkazowaniá. *OpecŻyw* 189, 186; *PatKaz III* 91; Miłosierdzie twoie wřzędę powiedaią Páno Márya *KrowObr* 151v.

miłosierdzie nad kim (1): řeby oná nie dobrym řercem [...] / á nie řzczyrze z miłosierdzia nád niedořtátecznymi/ przywodziłá řyná do cudow czynienia *WujNT* 310.

W połączeniach szeregowych (3): *PatKaz III* 92, 150v; Prořzę cię przez onę [...] Bořką táiemnicę/ ktorá ná ten czás řpráwił w tobie [*Maryjo*] Duch řwięty/ y przez niewymowná řáłkę/ litořć/ miłosierdzie/ miłość y pokorę twoię *LatHar* 488.

Wyrażenia: »matka (a. matuchna) miłosierdzia« (25): Potym matuchna wřřego miłosierdzia ku řynáczku cie przyprowadzi *OpecŻyw* 30, 145v, 158v, 183v; *PatKaz I* 14v; *PatKaz III* 91 [2 r.], 92v, 106v; Tyř ieřř miřtrzowa řáłki/ mářká miłosierdzia *KrowObr* 171v, 155v, 162v, 164, 164v, 168; *SkarŻyw* 174, 460; *LatHar* 8, 54, 70, 478, 482 (7); *WujNT* 398.

»krolowa (a. krolewna) miłosierdzia« (4): Pozdrowiona bąřz miłosřiwá krolowá miłosierdzia/ dziewice náłákwářřá/ dla twé lutořci pomáğářs wřřyřkim *OpecŻyw* 183v, 190v; *KrowObr* 161v; *LatHar* 484.

»peřna miłosierdzia« (1): Prořzę cię/ o Páni řwięta Marya/ Mářko Bořa/ peřna miłosierdzia *LatHar* 487.

Szereg: »łaska i miłosierdzie« [*szyk* 2:1] (3): Przetó rzecznicřko řwięřá/ tegos dořtoyna abys byla matką łáki ij miłosierdzia/ aby przez cię byli zbawienij ludzie *OpecŻyw* 183v; *PatKaz I* 14v; *PatKaz III* 125v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 3 r.].

W przen (2) :

Wyrażenia: »studnia miłosierdzia« (1): Prořzę cię [...] řtudnio miłosierdzia/ řřzodło zbáwienia y řáłki/ zdroiu litořci y wefela *LatHar* 487.

»řřzodło miłosierdzia« (1): Przyřz mářko řáłki/ Řřzodło miłosierdzia/ nędznych lekářřthwo. *KrowObr* 176v.

2. *O Bogu*: jeden z atrybutów Boga w *Trojcy řwiętej*, także obejmujący całokřtałt stosunku Boga do człowieka (przebaczenie win, obdarzanie łaskami, miłość do człowieka, obietnica zbawienia); misericordia *Mącz*, *Modrz*, *JanStat* [*czyje* (1676) w tym: *pron poss* (894), *G sb i pron* (475), *ai poss* (307)] (2353) : *BierRaj* 17v, 18v, 22v, 23; ijř miły pán Iezus był ij ieřř wielmi miłosřiery/ tak ijř nitz iedno řámo

miłofierdzie przyciągnęło go/ aby wspomogl nałyceniym ty ludzie. *OpecŻyw* 52v, 89v, 143v, 147 [2 r.]; A tedy duch łzwyąty chcąc rychle yużz obyauycz mylofyerdzye fwoye obyauyl ofzwyeczyl ktemu uznanyu anyoly łerafyny *PatKaz II* 51; bo ta panna myala przyuyefzcz mylofyerdzye łzwyatu przelz yezufa porodzywłzy go. *PatKaz II* 74v, 33v; Wyfluchay mie panie/abowiem łakawe ielł miłofierdzie thwoie *TarDuch* A6v, D3, D3v, D8v; Gdzie łą miłofierdzia twoie [*ubi sunt misericordiae tuae*] miły panie dawne a łtare/ Miłofierdzia, to ielł obietnice o zellaniu Mełłiałza *WróbŻołł* 88/50; Day aby mi przyłzły miłofierdzia thwoie [*ueniant mihi miserationes tuae*] Tu łaska a potym chwałą *WróbŻołł* 118/77, 22/6, 25/3, 58/11, k. T4, 88/3 (16); rolłerywłly nad nami hoyne miłofierdzie twoie racz nas miłofciwie prziwielł wólpołeczności na ony wiekuyłte pałtwiska *RejPs* 113v; Bo aczkolwiek iákie pokaráníe od łiebie przypádnie ná mię niemogę tego ináczey rozumiełł/ iedno izem ie flulłnie záłluzył [...] bo to wiem iz łnádne miłofierdzie łiebie [*!*] ktorełł ty káždemu dułáiacemu łnádne znalełł obiecał. *RejPs* 181, 36v, 39 [2 r.], 42v, 44, 47v (45); nicz mi nie zal tego Bowiem dawno dobrzem łwiadom miłofierdzia twego *RejJóz* N8; *RejKup* b5, p6, p8, y3, dd3 (9); *MurzHist* F2; *MurzNT* 166 marg; *BielKom* D4; Bowiem miłofierdzye tve nád winną máłicę/ Hoyne moze wólmyerzyc mnye taką tełknicę *LubPs* Pv; Gdziełz tve dawni miłofierdzie o dobrotliwy Pánie/ Cołł poprzyłłagł Dawidowe twym bołkim łłowem ná nie *LubPs* T5v, B3v, B4, B5, F3, F4v (29); *RejWiz* 184; lepiej ze wpádnę w rękę Pánłką (bo okwite łą miłofierdzia iego [*multae enim misericordiae eius sunt*]) niłzi w rękę ludzkie. *Leop 2.Reg* 24/14; Przywrocę łie do Ieruzálem w miłofierdziach [*in misericordiis*; z łitołłciámi *WujBib*]; y dom moy będnie w nim budowány/ mowi Pan *Leop Zach* 1/16, 4.*Esdr* 7/66 [2 r.], 67, 8/11, *Ps* 65/20 (16); *BibRadz* *3, I 2d marg, *Ps* 25/3, 39/11, 89/14 (10); Niechay was Pan Bog opátrzy miłofierdzim łwoim/ we mnie iuz prožną nádzyeię macie miełł ábych łyná miałá *BielKron* 52v; Alem ia ielłth nie tylko miłofierdzye/ ále tełł łámo miłofierdzie *SarnUzn* C; *RejAp* 2, 31v; gdy obaczy nędnego łłowieká á tę nędną owiełczkę łwoię/ á ona łie obłádná od łłhádá iego [...] iz łie łam obráca do niey zmiłofierdzyem łwoim/ iz łie iey ozywa onym wdzyęcznym á błogolławionym głolłem łwoim *RejPos* 168v, 2v, 4, 6v, 8, 13 (106); *RejPosWiecz*³ 98v; Záłię/ tym łwiáłtem/ to ielł miłofierdzim ołłwieceni/ przez Wiáre ku Pánu Bogu przyłłtepujemy. *KuczKat* 195, 230, 375 [2 r.]; Bo ielłim złe łzáfował tu żywotem łwoim/ Zákrizę tu moy Pánie miłofierdzim łwoim *RejZwierc* 272v, 2 [2 r.], 69, 140v, 196v; Ozow łię mi Iehowo/ bo dobre miłofierdzie twoie [*quoniam bona est misericordia tua*]/ wedle mnołłwá łitołłci łwoich weyrzy ná mię. *BudBib Ps* 68/16 [17], *Ex* 34/7, *Ps* 5/7 [8], 58/10 [11], 76/8 [9], 105/7 (9); *BudNT Gal* 6/18 [16], *Iudae* 2; *CzechRozm* 218v, 219; *PaprPan* Gg4; *KarnNap* C2, E3, E4; *SkarJedn* 330; Nálył nas owocem łwego Miłofierdzia obłłtego; A my do łwego żywotá/ Nie vznamy iuz łłopotá. *KochPs* 137,10, 21, 36, 51, 59 (20); *SkarŻyw* 172, 173, 347, 557, 565 [2 r.]; *CzechEp* 284; *ReszPrz* 92, 160; *ArtKanc* A16, L11, Q6v, Q19; Oycze dobrołłci [...] Rátuy miłofierdzim łmutną dułzę moię. *GrabowSet* K3v, Bv, C2v [2 r.], Dv, E, Ev (13); *LatHar* +++v, 83, 89, 102, 146 (23); Tym rzecze Bog: Idzcie w ogiełł wieczny/ ktorzy iego miłofierdzie przez włáfną wołą łwą wzgárdzili. *WujNT* 108, *Luc* 1/58, s. 439, *Rozm* 9/25, s. 556, 564 (8); *WysKaz* 21 [3 r.], 22 [2 r.] 23 [3 r.]; *SiebRozmyłł* E2, E3, Kv; *SkarKaz* 3a, 4a, 41b, 278a, b (9); *CzahTr* B2; *SkarKazSej* 707b; *SzarczRyt* Av, B2; [Piátim [*słowem Chrystus na krzyžu*] żádal miłofierdzia/ Swego Niebieskego Oyca *Krofej* C8v.]

miłosierdzie od kogo [= *czyje*] (15): ábowiem ínadz íie nam íeífce więcey miłofierdzia od íiebie trefuie niźliś nam był kiedy obiecał. *RejPs* 205, 63; *LubPs* G; *BibRadz Bar* 5/9; *SkarŻyw* 185. *Cf W formule rozpoczynającej list apostolski.*

miłosierdzie u kogo (11): *RejPs* 185v; przez kthore odpufzczenie grzechow íużechmy záíę mieli przydz ku onemu pirwízemu miłofierdzyu v Bogá Oycá íwego *RejPos* 102v, 65 [2 r.], 162, 197v, 258, 284v, 290v; *SkarŻyw* 560; *WujNT 2.Tim* 1/18.

miłosierdzie komu (4): *OpecŻyw* 11; *RejPos* 304; A miłofierdzie íego [*miser cordia eius*] od narodu do narodow boiącym íię íego. *WujNT Luc* 1/50; Íeífze duíze íwiętych wołáíá do Bogá o pomíte nád nieprzyacíoły: dáleko íście więcey proízá miłofierdzia bráíeý íwoiey. *WujNT* 854.

miłosierdzie ku komu (5): Patrz íako prędkie íeíth miłofierdzie boże ku grzeíznemu. *WróbŻoít* K6v; Bo íáíká Boża y miłofierdzie íeíth ku íwięty m íego [*miser cordia est in sanctos eius*]/ y wígląd ná wybráne íego. *Leop Sap* 4/15, AAA4v, BBB3; *BudBib Ruth* 2/20.

miłosierdzie przeciw komu (7): *KromRozm II* b2v; *BibRadz Gen* 19/19, *Luc* 1/54 [58]; Bo to trudna rzecz íeíth/ áby íi ktorzi dobrodzíeýítwá Boże w pokármie y w napoíu/ y w ínfzych rzeczách cíáíu potrzebnych poznawáíá/ nie mieli íego przečíwko íobie miłofierdzia y dobrotlíwoíci doznác. *ModrzBaz* 53; *SkarŻyw* 529; *WujNT* 257, 489.

miłosierdzie nad kim, nad czym (115): *BierRaj* 19v; *PatKaz II* 54; *WróbŻoít* 85/13; *RejPs* 22v, 87v, 95v, 126v, 135v (11); *SeklKat* E3v; Miłofierdzye Páńíkye nád vpadkyem grzeíznego. *LubPs* B5 marg, E4, F4, H4, K2 marg, K3 (13); *KrowObr* 110v; Bo miłofierdzie twe wielkie íeíth nádemną [*miser cordia tua magna est super me*] á wyrwaíeś duííę moíę z íeíklá głębííego. *Leop Ps* 85/13, *Ex* 20/6, *Rom* 9/15; *BibRadz Deni* 5/10, 1.*Reg* 15/6, *Ruth* 1/8, I 463d marg, *Luc* 1/68 [72], II 143d marg; *RejAp* 91, 197v; *RejPos* 19v, 20v, 54, 56v, 72v (35); *RejPosWiecz*³ 98; *BudBib 2.Reg* 9/1, 3, 7, 10/2 [2 r.], 2.*Par* 1/8 (8); *SkarŻyw* 79, 164, 167, 319, 479, 599; *KochPs* 208; *ReszPrz* 92; *ArtKanc* A18, M4, T18; [*Jezu*] ktorýs íeíth z íoná Oycá wízechmogácego/ ná ten íwíát wypráwíony/ ábyś grzechy odpufzczał/ [...] nád ludźmí íkruízonego íercá miłofierdzie pokázował/ pláczące y ímutkiem ítrwożone cíeízył *LatHar* 584, 5, 72, 73, 86, 87 (14); *WujNT Mar* 6/34, *Luc* 10/37, s. 720; *WysKaz* 12; *SkarKaz* 486b, 610a.

miłosierdzie z kim [= *nad kim*] (14): *OpecŻyw* 12v, 26; Chwalíte Pána Bogá Ífráeííkiego/ á przed wííyítkím żywym ítworzením wíznawáýíte go/ że wczýníł z wámi miłofierdzie íwoie [*fecit vobiscum misericordiam suam*]. *Leop Tob* 12/6, 1.*Reg* 20/8, 14, 2.*Reg* 15/20, 2.*Par* 1/8, *Tob* 13/8; *RejPos* 296; *BudBib I* 236d marg; *SkarŻyw* 560; *ArtKanc* K11; *GrabowSet* V4; *WujNT* 1/72.

miłosierdzie w kim [= *nad kim*] (1): íam íeíth Pan Bog mocny/ miłofierdzie/ czýniąc miłofierdzie w tych [*faciens misericordiam in milia his Vulg Ex* 20/6; czýniący miłofierdzie ná tyśíce tym *WujBib*] ktorzy mię miłuíá *BielKron* 32.

miłosierdzie czyje [= *nad kim*] (4): Oncí íeíth miłofierdzíem moím y twierdzá moíá *BibRadz Ps* 143/2; Kthorzy íię báwíá proínoścíámí kłamlíwemí/ miłofierdzie íwe [*miser cordiam suam (marg) eius (-)*] opufzczáíá. *BibRadz Ion* 2/9, *Ps* 58/11, 18.

Ze zdaniem przydawkowym (1): Błogosłáwíony íeíth lud ktori vmie chwálít pana boga. Z tego miłofierdzia íż nas odkupíł. *WróbŻoít* ee3.

G sg w funkcji przydawki [w tym: Ociec (11), (Pan) Bog (12), Pan (7), bostwo] (32): przyjmijmya tedi kłobyce oycze nyepreczirpanego myłofyerdzya a fbaw mya *BierRaj* 19; A ty miły panie boże lutościwy y miłofierny ćirpliwy a wielkiego miłofierdzia [*et multae misericordiae*] y prawdziwy *WróbŻółt* 85/15; *RejPs* 77v; O moy Pánye vczyn łáfkę dla imyenyá twego/ Nádemną gdyżé yeft Pan miłofyerdzya wylkyego *LubPs* Zv, O5, Q, Z4v, dd5; *KrowObr* 2v, 98, 203v; *Leop Ps* 85/5, 15; *BibRadz Ps* 58/11, 18, *Eccli* 2/12; *RejPos* 270v, 275; *BudBib Ps* 85/15, *Ion* 4/2, *Sap* 9/1; *BudNT przedm* d3v; *SkarJedn* 313; *CzechEp* 427; *ZawJeft* 18; SMIłuy fię Boże/ miłofierdzia Pánie/ Wyfluchay profzę/ me rzewliwe łkánie *GrabowSet* I3v; O Pánie Iezu Chryfte/ Oycze rozlicznego miłofierdzia [...] Ratuy mię *LatHar* 653, 84, 92, 279; *WujNT* 2.Cor 1/3; *SkarKaz* 3a.

W połączeniach szeregowych (68): O uyerna dułfo vnzay yłz przełz maryą tobye zyud przełz oną myłofyerdzye przełz nyą łafka pokoy y tobye chwala ma bycz dana *PatKaz III* 107; *WróbŻółt* 85/5, 15, eev; *RejPs* 188v, Ff4v; *SeklWyzn* C; *MurzHist* T2v; Wyznawanie/ iáko rzecz póspolitą w łálce fwey wiernych krześciyánow Pan záchowywác raczy/ w miłofyerdzju/ w łprawyedliwości/ y w pokoiu/ a práwdzye s. fwoiey. *LubPs* Tv *marg*, I4v *marg*, ddv; *KrowObr* 117; A thy Pánie Boże lutościwy y miłoficiwy: ćierpliwy y wielkiego miłofierdzia/ y prawdziwy [*miserator et misericors, patiens et multae misericordiae et verax*]. *Leop Ps* 85/15; bom odiął moy pokoy od ludu te^{go}/ mowi Pan/ miłofierdzie y fmiłowania. *Leop Ier* 16/5, *Ier* 9/24; *SarnUzn* B8; *RejAp* 35, 55, 55v, 85, 91 (10); Miei lutość/ miei miłofierdzye á ćirpliwość nád vpadkiem náłzym náłz włzechmogący Pánie *RejPos* 246, 80, 120v, 159v, 166v, 174v (18); *BudBib Ion* 4/2; *KarnNap* C2v; Gdzie teraz ono twoie miłofierdzié dawné? Gdzie/ pánie/ zwykła dobroć/ y przymiérze fławné Z Dawidem vczynioné? *KochPs* 135; *SkarŻyw* A3, 601; *CzechEp* 283; *ArtKanc* T8v; *GrabowSet* P; *LatHar* 228; *WujNT* Xxxxx3; Iáko człowieká znamy z twarzy/ ták P. Bogá z dobroći/ z miłofierdzia/ z łáfkáwości/ z prawdy/ y z innych cnot iego Bozkich/ ktore fą nieiákim obrázem iego. *SkarKaz* 278a, 3a. Cf *W formule rozpoczynającej list apostolski*.

W porównaniach (3): Sliczne ieft miłofierdzie Boże/ czáfu záfmucenia: iáko obłok dżdżowy czáfu fuchości. *Leop Eccli* 35/26; Iefzcze Bog nie przepuscił ná nas tego Smoká [*buntów*]/ Bo iego miłofierdzie ieft przepásć głęboka. *Prot* B2v; wżelkie miłofierdzie iego/ iáko kwiat polny. *BudBib Is* 40/6.

W przeciwstawieniach: »sprawiedliwość (16), srogość (5), gniew (3), pomsta (4), karanie (3), dekret, obłudność, sąd, sądowe pytanie, strach, uciśnienie ... miłosierdzie« (37): *BierRaj* 17v; *TarDuch* E2; *WróbŻółt* 31/10, aa4 [2 r.]; ale iłz fię więcej fciąga namiłofierdzie niłz na pomłtę: fwięte bołtwo twoie: racz radłfey miłoficiwie wydrzec nas zmoznofci piekielnych *RejPs* 128v; A iáka ieft roznoć miedzi ziemią á niebe^m Inadz ták wielka ieft miedzy frogofcią á miłofierdziem iego *RejPs* 150v, 77v, 119v, 196v, 202, 211; *RejKup* y2; Iż s Pánem w niebie práwdá miłofierdzye/ łpráwiedliwość/ á ná zyemi obłudność. *LubPs* I4v *marg*; *Leop Sap* 11/10; *BibRadz Eccli* 16/11; *RejPos* 74, 141, 232, 247v, 248 (7); *RejPosWiecz*² 91v; *RejZwierc* 258v; *BudBib Mich* 7/18; *BiałKaz* M4; *ArtKanc* Mv, M2; *LatHar* 161; *WujNT* 742; gdy kto od łpráwiedliwości do miłofierdzia áppelluie/ idzie mu tá áppellácya iáko onemu co wołáł: Nie wchodź zemną Pánie w práwo y łąd bo káždy ná tym przegra. vczyn wedle

miłosierdzia twego. *SkarKaz* 3a; przyidzie czas gdzie miłosierdzie odstąpi/ á íprawiedliwość łczera nieodwłoczna/ nie zbyta/ nie wwiárowána náftąpi. *SkarKaz* 7b, 3a, 5a, 351a, 352b.

[*Ze względu na stosunek Boga do grzechów ludzkich, na Jego litość okazywaną człowiekowi, który na nią nie zasłużył:*] »grzech (15), występek (3), złość (3), krewkość, niczemność, uczynki, upadek ... miłosierdzie« (25): O myli panye wyaczlífec yeft myłofyerdzye twoye nyzly grzechi moye *BierRaj* 18v, 18v; *RejPs* 16v, 36; *SeklWyzn* d2 [2 r.]; *SeklKat* T3, X; *RejKup* n7v; *MurzHist* D4 [2 r.], E4v, Fv, F2v, I2; *LubPs* L3v; Człowiecza niczemność/ á Páńłkie miłofierdzye. *RejPos* 166 marg; *RejPosWiecz*² 98; *RejZwierc* 11v; *SkarŻyw* 263; Wielkie przed tobą łą wyftępy moię: Lecz miłosierdzie twoie/ Przewyżłza włzytki złości: Vżyy dziś pánie nádemną litości. *KochTr* 19; *KochFr* 117; *GrabowSet* Iv; *KochFrag* 54; *LatHar* 641.

W formule rozpoczynającej list apostolski i jej przytoczeniach [w tym: od kogo (10)] (12): Leop 1.Tim 1/2; Tymotheufzowi włáfnemu fynowi w wierze/ łáłká niech tobie będzie/ miłosierdzie/ pokoy od Bogá Oycá náłzego [*gratia, misericordia, pax a Deo*]/ y od Iezulá Kryftulá Pána náłzego. *BibRadz* 1.Tim 1/2; Tytowi włáfnemu fynowi wedle łpołeczney wiáry/ łáłká (miłosierdzie/) y pokoy/ od Bogá oycá/ y pána lefula Chriftá zbáwicielá náłzego. *BudNT Tit* 1/4; *CzechRozm* A2, 46v, 202; *SkarŻyw* 328; Miłosierdzie/ y pokoy y miłość niech fię wam rozmnoży *WujNT Iudae w. 2, 1.Tim* 1/2, 2.Tim 1/2, *Tit* 1/4, 2. *Ioann w. 3*.

W charakterystycznych połączeniach: miłosierdzie (prze)dziwne (17), hojne (16), łaskawe (5), nieogarnione (2), nieprzebrane (6), nieskończone (4), niewyczerpane (5), niewysłowione (5), niewymowne (8), niezmierne (4), obfite (a. okwite) (7), pewne (2), prętkie (4), serdeczne, szczere (7), wieczne (a. wiecznie trwające) (15), wielkie (88); chceć miłosierdzia, pragnąc; miłosierdzia godny (3); do miłosierdzia apelować (3), pociągnąc, przywieść, udać się; odwodzić od miłosierdzia; miłosierdziu dosyć (u)czynić (2); obrocić się ku miłosierdziu, przypuszczać (4), skłonić, ściągac się (2); miłować miłosierdzie (2), objawić (3), osiągnąc, odnieść, przywieść (2), rozmnażać (6), rozszerzać (2), sprawić (a. sprawować) (3), w(y)lac (3), wyspiewywać (2), zachować (5), zamknąc, zesłać, zjednać (3); na miłosierdzie ściągac się; starać się o miłosierdzie; przyjmować w miłosierdzie (9); dziękować (5), wdzięczność (2) za miłosierdzie; miłosierdziem allegować, napelnić (2), opatrzeć, pocieszać, ratować; kochać się (2), zacho(wy)wać (3) w miłosierdziu.

Frazy: »końca, liczby nie ma miłosierdzie, nie ustanie miłosierdzie itp.« [szyk zmienny] (8): gdy ták dobrotliwy ieft/ á żadnego czáfu nigdy nie wftáne miłofierdzie iego. *RejPs* 174v, 211v; *BiałKat* 73v; Który w pół práwie morze rozdzielił czérwoné/ Bo iego miłosierdzié ieft niedokończone. *KochPs* 199, 199; *LatHar* 575; *CzahTr* C3, G3v.

»na wieki (wieczne) będzie trwać, na wieki (jest) miłosierdzie itp.« = *in seculum misericordia eius Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (65): Chwalcie pana boga boć dobry/ boć nawieki miłofierdzie iego. *WróbŻółt* 106/1; *RejPs* 172v, 173, 202v, 203 [4 r.], 203v; *LubPs* Y4v, aa3, aa4, dd4 marg, dd5, dd5v; *Leop* 2.Par 7/3, 6, 20/21, *Ps* 99/4, *Ier* 33/11; Abowiem Pan dobry ieft/ á miłofierdzie iego trwa ząwždy/ y prawdá iego áż ná wieczne czáfy. *BibRadz Ps* 99/5, *Ps* 106/1, *Dan* 3/89, 90, 1.*Mach* 4/24; *BielKron* [84]²; *RejPos* 72v; *BudBib* 1.Par 16/34, 41, 2.Par 20/21, 1.*Esdr* 3/11, *Ps* 105/1 (23); Pánie/

miłosierdzie twoje Wieki przetrwa *KochPs* 202, 199 [2 r.]; *SkarŻyw* 125; *ArtKanc* Q20; *LatHar* 61, 154, 230 [5 r.], 231, 610; *SkarKaz* 39b.

Zwroty: »być (wielkiego) miłosierdzia« (3): Bociemes thy iest flodki á cichy a wielkiego miłosierdzia wżytkim ktorzy ciebie wzywaią [*multae misericordiae omnibus invocantibus te*]. *WróbŻółt* 85/5, dd3v; *RejPos* 248v.

»czynić na miłosierdzie jako na karb, grzeszyć na miłosierdzie« = *grzeszyć licząc na miłosierdzie Boże* (1:2): święty piotr [*nie*] o tych pytał/ ktorzy vpornie na miłosierdzie boże grzeszą Ale o tych/ ktorzy í krewkości wgrzech vpadną *SeklWyzn* Dv, Dv; Wczym będzie ye pan bog ładził/ á nye odpusći im tego/ bo czynią ná miłosierdzie yego yáko ná karb. *GliczKsiqż* E3v.

»da(wa)ć, szafować miłosierdzie; szafować miłosierdziem; szafarz miłosierdzia« [*szyk zmienny*] (7:4;1;1): *OpecŻyw* 132, 183v; *RejPs* 38, 79v, 83v, 87v; O dobrotliwy Pánye naśłodfły w cichości/ Száfuiąc miłosierdzye w wylkiey obfitości/ Tym ktorzy cie wzywają tu w káždey trudności. *LubPs* T2; *RejPos* 249; Dałz prawdę Iáhákowowi/(á) miłosierdzie [*Dabis ... misericordiam*] Abráhámowi/ iako przysiągłes oycem náłzym *BudBib Mich* 7/19; *ModrzBaz* 144v; *ArtKanc* Q19v; *WujNT* 2.Tim 1/16; *SiebRozmyśl* Gv.

»miłosierdzia dostąpić (*a. dostać, a. dojść, a. doznać*); miłosierdzie otrzymać (*a. odnieść, a. osiągnąć*); miłosierdziem ogarnąć; otrzymanie (*a. dostąpienie*) miłosierdzia; miłosierdzie ogarnie« [*w tym: w cytacie i nawiązaniu do Matth 5/7 (16)*] [*szyk zmienny*] (30;21;3;5;5): *PowUrb* +v; *OpecŻyw* 42; *RejPs* 118v, 160; [*abychmy*] prawem vpamiętaniem i szczérą wiarą/ miłosierdzie dlá pana Chríftuśa otrzymawfzy/ więcyi na się pana niezbożnem a niechrześciańkiem żywotem niepobudzali *MurzHist* B2, E4, I3v; *MurzNT* 78v; Błogośławieństwo miłofiernym/ bo oni też nád łobą miłosierdzye odniośa. *LubPs* L2v marg, B6 marg, K2 marg, N; *KrowObr* 212; Błogośławieni miłofierni: bo też y łami miłosierdzia doftaná [*misericordiam consequentur*]. *Leop Matth* 5/7, *Prov* 28/13, *Rom* 9/25 [2 r.], 1.*Cor* 7/25, 1.*Tim* 1/13, 16; *BibRadz* *7, *Prov* 14/22; *RejPos* 84v, 162, 164v, 236, 246 (7); *BiałKat* 213v; *KuczbKat* 200; powiedaiącz/ Iż błogośławiony miłofierny/ ábowiem go też pewnie miłosierdzie ogárnie. *RejZwierc* 140, 190; *WujJud* 89, 178v; Ktory pierwey byłem bluznierz/ y przesłádownik/ y krzywdziiciel/ ále iuz dofzedłem miłosierdzia [*misericordiam consecutus sum*; álem otrzymał miłosierdzie Boże *WujNT*]/ izem niewiedząc uczynił wniewierze. *BudNT* 1.Tim 1/13; *KarnNap* C4v; *SkarŻyw* 80, 82, 141, 533, 567; Rozliczne karanie ná grzeszniká (przypada) ále włáiącego w Pánu miłosierdzie ogárnie. *LatHar* 161, [+10]v, 599; *KołakSzczęśl* B2, B4; *WujNT Matth* 5/7, s. 430, 435, 520 [2 r.], *Rom* 9/25 (15); *SkarKaz* 3a, 636b.

»(d)ufać miłosierdziu, w miłosierdziu, w miłosierdzie, w wielkość miłosierdzia; (d)ufanie (*a. ufność*) w miłosierdziu, miłosierdzia, w miłosierdzie« [*szyk zmienny*] (14:9:3:1;4:2:2): *TarDuch* E4; *RejPs* 16, 111; *SeklWyzn* b2v; A ktorzy [...] dopuścżáyą fye vczynekow przeciw sumnyenyu/ cí łą nyelpráwyedliwi/ áni ducha fwyętego áni wyáry/ to yeft vffánya miłofyerdżya/ nyezátrzymawáyą. *KromRozm I Hv*; Piotr się pana zaprzál/ a wždy vfaiąc miłosierdziu Bożemu/ płakál/ i iest mu grzech przepuścżon *MurzHist* F4, D3, F3v [2 r.], G3, O4v, Q (9); *BielKom* G5; *LubPs* B4, D, Ev, I, N5; *Leop Ps* 146/11; *BielKron* 234; *Mącz* 126a; káždemu wiernemu fwemu/ ktorykolwiek wiernie dufa

świętemu miłofierdziu iego/ dawa wśytko w obfitości *RejPos* 81v, 16, 100, 166v, 310; *RejZwierc* 206v; *ModrzBaz* 109; *KochPs* 7, 18; *WerGość* 270; *GrabowSet* H3; *WujNT* 552.

»miłosierdziem się obchodzić« (1): A tak miły panie [...] wielkiem miłofierdziem fie obchodzisz z flugami fwemi. *RejPs* 202.

»(o)czeka(wa)ć (a. oczekiwać), nadziewać się miłosierdzia« [szyk zmienny] (13:4): *RejPs* 78v, 198; miłofierdzia Boże⁸⁰ by namniei czekać niemogę/ zgrzelżyłem przeciwko duchowi święte^{mu} *MurzHist* D3v, G3v [2 r.]; *KromRozm III* B4; *LubPs* cc3v marg; *BibRadz Eccli* 2/9; iefli obłędliwie á w złościwym żywocie á we złey wierze zeydziesz s fwiátá tego/ iuż fie tám nie nádzieway żadne⁸⁰ miłofierdzia nád łobą. *RejPos* 163v, 20v, 27v, 75, 75v, 262 (8); *WujNT Iudae* 21.

»oddalić, odjąć, zatrzymać miłosierdzie; opuścić (a. opuszczać) [kogo] z miłosierdzia; oddalić się z miłosierdziem« [szyk zmienny] (10:7:3;7:1): Ale miłofierdzia mego nie oddalę od nie⁸⁰ [*Misericordiam autem meam non dispergam ab eo*] ani iemu zażkodzę w prawdzie moiey. *WróbŻółt* 88/34, 76/9, 10; *RejPs* 187; *MurzHist* O2 [2 r.]; Abowyem gdyby widzyał zdradę w fercu moim/ Pewnyeby fie oddalił z miłofierdzyem swoim/ Ale iż fie zmiłował znáyac myę wyernego *LubPs* P4, H3, I, K4, P4; *Leop 1.Reg* 20/15, *1.Par* 17/13, *Ps* 76/10, *Ier* 16/5; *BibRadz Gen* 24/27, *1.Par* 17/13, *Ps* 39/12, *Ier* 16/5, *Iudith* 13/16; *RejPos* 106v; *BiałKat* 18v; *BudBib Iudith* 13/16; *SkarŻyw* 565; Wízechmogący, wieczny Boże ftworzenia wśelkiego/ nie rácz nas wiecznie opuśczać z miłofierdzia fwego/ rácz ná nas weyźrzeć łáfkawie *ArtKanc* L8v, L12v; *GrabowSet* F3; záprawdęć/ Pánie [...] godnieyřzaby byłá/ ábyś ty dla niey [męka syna twego] wylał miłofierdzie twoie ná nas; á niźli/ ábyś dla grzechow/ zátrzymał miłofierdzie twoie w rozniewaniu ná nas. *LatHar* 272.

»odpuścić (grzechy) z miłosierdzia, dla miłsierdzia, według wielkości miłosierdzia; odpuszczenie grzechow przez miłosierdzie, z miłosierdzia, dla miłosierdzia« [szyk zmienny] (6:1:1;2:2:1): *BierRaj* 16; *TarDuch* E4; odpvřzcza pan bog/ przenařę wiarę zmiłofierdzia fwego grzechy *SeklWyzn* g2; *SeklKat* C4v, S4, Xv, X3v; Przełożenie modlitwy o odpuřczenie grzechow/ nie dla nářnych zařlug/ áni godnořci/ iedno dla obycánego miłofierdzia. *LubPs* N4 marg, H3v, T6, ee4v; *BibRadz 2.Esdr* 13/22; *RejPosWiecz*³ 99v.

»opowiedać (a. opowiadać) (wy)sławi(a)ć, rozsławiać, pochwalać, wychwalać) miłosierdzie, opowiedać o miłosierdziu; wysławienie miłosierdzia« [szyk zmienny] (31:1;1): *PatKaz II* 33v; *WróbŻółt* 58/17, 100/1; A zewřfey możnořci fwey będą wyřławiał miłofierdzie twoie *RejPs* 87v, 61, 127v, 131; *SeklKat* E4v; iż w tym kořciele iednáką chwałą mieli wyznawác Páná/ opowiedáiac chwałę á miłofierdzye Boże przez flowá Ewányeliey fwiętey. *LubPs* T2v, T3v, T4v, V2; *Leop Ps* 87/12; A ia będą wyřławiał moc twoię/ y będą ráno wychwalał miłofierdzie twoie [*laudabo ... misericordiam tuam*]/ gdyžeś był obroną moią y wćieczką czáfu wćifku mego. *BibRadz Ps* 58/17, *Ps* 106/8, 116 arg; *RejPos* 118v, 119 [2 r.], 121v, 172v, 174v (11); *GrzegŚm* 2; *KochPs* 132; *GrabowSet* R2v, Vv; Twoie miłofierdzie rozliczne Pánie Iezu Chryřte wyřławiamy: twoiey wdźięcznořci wřpominanie rozgłázamy *LatHar* 99; *WujNT* 489.

»(p)okaz(ow)ać (a. ukazować) miłofierdzie; (p)okazuje się (a. ukazuje) miłofierdzie; pokazanie miłofierdzia; miłofierdzie (p)okazane« = *ostendere misericordiam Vulg; dare a. facere misericordiam, miserere PolAnt* [szyk zmienny] (68;9;1;1): O myli panye prořfacya vkazi fwemyłofyerdzye nad

włfitkymy łmatnymy vbogimy vcyfnyonimy ktorzi łwego łklonyenya nyemayę *BierRaj* 19v; *PatKaz II* 48v, 54, 74v, 75v; *PatKaz III* 88v; nád tymi okázuy miłofierdzie twoie ktorzy dołtátecznie dufaię tobie. *RejPs* 22v, 45v, 109, 127, 178v; *RejJóz* A5v; *SeklKat* Xv; *HistAlHUNG* A3v; *LubPs* D4, E4, F4v, N4v, P4 [2 r.] (9); *Leop 3.Mach* 6/36, *Rom* 9/15; *BibRadz Gen* 19/19, *Ier* 16/13; *BielKron* 155v; *RejAp* 55; *RejPos* 46, 46v, 56v, 200, 234 (8); *BudBib 2.Par* 1/8, *Iob* 6/14, II 406c marg, *Bar* 3/2; PAn Bog Włzehmogący [...] z wielkiej dobroci łwoiey/ w tym pokázác nam raczył obfite miłofierdzie łwoie/ łalkę niezmiernę/ y miłość práwie Oycowłką *KarnNap* C2v; *KochPs* 43; *SkarŻyw* A3, 25, 560, 601; Pánie Boże day I.M.X.K. rychłe vpámieťanie: [...] niź przyidzie do ładu onego ołtátecznego łpráwiedliwego/ gdzie teź miłofierdzia nie okaźę tym/ ktorzy go teraz okázác/ [...] niechęcę/ iáko go nam y łam nie pokázue. *CzechEp* 99; *ReszPrz* 36; *ArtKanc* A11, M, P17; *LatHar* 5, 30, 46, 65, 68 (24); *WujNT Rom* 11/31; *WysKaz* 21; *SiebRozmyśl* D4.

»pokładc (a. połozyc), miec, zasadzic nadzieję w (o) miłofierdziu (a. w wielkości miłofierdzia); nadzieja o (w) miłofierdziu, miłofierdzia« [szyk zmienny] (18:12:1;13:3): *RejPs* 29, 43, 138, 151v, 156, 185v; *SeklWyzn* f4v; *RejKup* n5, X, dd7; *MurzHist* C2; ábyłmy łie z naboźną modlitwą vciekáli do niego/ máyęc nádzyeię w łwięym miłofierdzy iego. *LubPs* K3; *OrzQuin* Z; gdyżelcie mnie mocnie vwierzyl Pánu łwoiemu/ á połozylifcie mocną nádzyeię w łobie o miłofierdzy moim *RejPos* 237v, 14, 46v, 48, 53, 76 (18); *BialKat* 383v; *RejZwierc* 130v; *KarnNap* E3v; *SkarŻyw* 403; Nádzieię w miłofierdziu twoim pokładcmy: Ze ty z nami łalkáwie połtepowác raczył *ArtKanc* N2; *GrabowSet* C4; *LatHar* 101, 206 [2 r.], 210, 583, 633; *SiebRozmyśl* D4v, Kv; *SkarKaz* 349b; *CzahTr* G3v.

»proszic (a. (za)wołac) o miłofierdzie; proszic (a. wzywac) miłofierdzia; (za)wołac do miłofierdzia; prośba o miłofierdzie, proszenie miłofierdzia« [szyk zmienny] (22;13;2;4:1): Proźba o miłofierdzie pokutuięcego człowieka. *RejPs* 210v marg; za rozliczne dobrodzieyłtwa [...] dziekowac łpráwnie mamy ciebie o kazde miłofierdzie prołic *RejPs* 141v, 148 [2 r.], 197v, Ff5; *MurzHist* I2v, Ov; *LubPs* dd; *RejWiz* 184; Bo nie podług łpráwiedliwołci oycow náłłych my wylewamy prośby/ á prołimy miłofierdzia [petimus misericordiam] przed oblicznołcię twoię Pánie Boże náłz *Leop Bar* 2/19, 2.*Esdr* 1 arg, *Bar* 2 arg; *BibRadz Ps* 89 arg; *BielKron* 238; bowiełm ten o miłofierdzie woła ná Páná łwoieęgo/ á łlepy Kácercz w hárdołci łwoiey milczy *OrzQuin* Aa4v; *GórnDworz* T3, Hh6v; *RejPos* 75v, 87v, 164v, 255v, 258, 328v; *RejZwierc* 10v, 264v; *BialKaz* M4; *CzechRozm* 218; *SkarJedn* 387; *SkarŻyw* 172, 263; *ReszHoz* 123; *ReszList* 163; *GrabowSet* M3, X4; Prośbá o miłofierdzie po łkonaniu *LatHar* 644 marg, 137, 621; *WujNT* 248, 854; *PowodPr* 56; *CzahTr* G4.

»proszic prze(z) miłofierdzie« [szyk zmienny] (8): Oytcze moy niebieski/ prołię cie przez miłofierdzie twe wielkie/ nieodwrtázý twe⁸⁰ wezrzenia odemnie *OpecŻyw* 100v; *Leop* *A3v, YY4v; moy naimilłzy brácie/ prze cie Bofkie miłofierdzie prołię/ wdi mi powiedz/ com vczynil *GórnDworz* S7 [idem *WerGołc* 248]; *KochPs* 66; *WerGołc* 248; *LatHar* 293; PRołzę was tedy brácia przez miłofierdzie (marg) litołci.G. (–) Boże [per misericordiam Dei] *WujNT Rom* 12/1.

»sądzić w miłofierdziu, według miłofierdzia« [szyk zmienny] (2:2): 96 pfalm Włpráwiedliwołci y wmiłofierdziu będzie pan bog ładzil łwiát. *RejPs* Ff5, 142v; *SeklKat* X; *RejPos* 276v.

»szukać miłofierdzia; szukanie miłofierdzia« [szyk zmienny] (36;1): *RejPs* 35v, 58v, 63, 124v; *RejAp* 9v, 19v, 46, 125v, 126 (7); poki iełt nam dan czás łzukania miłofierdzia Pánłkiego/

mielibychmy szukać Pána swoiego/ á wołać za nim: Mielzkay z námi miły Pánie *RejPos* 110v, 4, 6, 8, 13v, 30v (22); *RejZwierc* 264; *ReszHoz* 130; A Pan też rzecze: W czas było miłosierdzia szukać: precz przekleći. A gdzież nam każełz? W ogień. *SkarKaz* 7a, 41a.

»uciec (a. uciekać) się do miłosierdzia, pod miłosierdzie; uciekać się [*do kogo*] o miłosierdzie« (64:1;1): Bo fie ty nigdy od tych nieoddaliłz ktorzy potrzebuią łpomożenia twego [...] ktorzy łpocźciwołcią fie vćiekaią do miłosierdzia twego *RejPs* 214, 156, 168v, 210v; *SeklWyzn* o3v; *MurzHist* A3v; *LubPs* B4v, N3v; Przeto zálie Zydowie vćiekali fie s płaczem do Pána Bogá o miłosierdzye/ á Delbory prorokiniey o przyczynę prošili. *BielKron* 49v; *RejAp* 20, 77, 184v, 195; iefliby vpadł lud ten/ ábo który z nich/ w gniewie iego/ á vćiekl fie s pokornemi prošbami do miłosierdzia iego/ iż chce być káždemu miłosciwy. *RejPos* 75v; dobrowolnie zálie lezyełz w vpadek iáko šwiniá we błoto [...] A nie vćiekałz fie pod święte miłosierdzye tego Pána swoiego. *RejPos* 106v, 14v, 21, 22v, 68v, 75 (40); *KuczbKat* 415; *RejZwierc* 200 [2 r.], 255v, 256v, 261, 263v, 266; *SkarJedn* 142; *SkarŻyw* 168; *StryjKron* 350; *SkarKaz* 3a, 348a.

»(u)czynić miłosierdzie; uczynienie miłosierdzia« [*szyk zmienny*] (44:1): *OpecŻyw* 12v, 26; Raczy miły panie dziwne vcźynić miłosierdzie twoie [*Mirifica misericordias tuas*] ty który zbawiałz wźithkie w tobie nadzieię pokładaiaice [!]. *WróbŻołt* 16/7; *SeklKat* E3v; *LubPs* X4v, bb2v; *KrowObr* 110v; wtym fie niechay chełpi/ ten który fie chlubi/ wiedzieć y znać mię/ zem ia ieft Pan który czynię miłosierdzie [*facio misericordiam*] *Leop Ier* 9/24, *Ex* 20/6, 1.*Reg* 20/8, 14, 2.*Reg* 15/20, 2.*Par* 1/8 (9); *BibRadz Deut* 5/10, *Ruth* 1/8, 1.*Reg* 15/6, *Is* 30/19; *BielKron* 32; *SarnUzn* C4; *RejAp* 156; *RejPos* 71, 208v, 214v, 244, 255v (7); Y czyniac miłosierdzie nád tyliacmi miłuiacemi mię [*faciens misericordiam milibus diligentibus me*] y łtrzegacemi rokzań moich. *BudBib Ex* 20/6, *Gen* 21/23, 2.*Reg* 9/1, 3, 7, 10/2 (8); *WerGośc* 207; *ArtKanc* K11, M4; *WujNT Luc* 10/37; *JanNKarGórn* G3v; *SkarKaz* 349b, 387a.

»(u)dać się na miłosierdzie« (8): *RejPs* 158v; *KrowObr* 56v; *RejPos* 14 marg, 64v, 177, 351, 351v; A gdy obaczyłz vpadek swoy/ vpadń przed Máyełtat święty iego/ á day fie ná miłosierdzie iego/ á położ mu przed oczy mękę iego świętą *RejZwierc* 196v.

»uży(wa)ć miłosierdzia« [*szyk zmienny*] (12): *RejPs* 196v; á tu opowieda Pan iż nie będzie vżywał żadnego miłosierdzia nád niemi dla krnábrności ich. *BibRadz* I 463d marg, *Luc* 1/54, 68[72]; *ArtKanc* A18, Mv; *GrabowSet* Pv, V4; *LatHar* 4; Aby vżył miłosierdzia z oycy náłzymi [*ad faciendam misericordiam cum patribus nostris*] *WujNT Luc* 1/72, s. 720; *CzahTr* B2v.

»(ws)pomnieć (a. rozpomnieć), (ws)pamiętać na miłosierdzie, pomnieć miłosierdzie« [*szyk zmienny*] (19:2:1): *OpecŻyw* 11v; Włpomionął ieft na miłosierdzie swoie [*Recordatum est misericordiae suae*] y na prawdziwą obietnicę swoię pokoleniu Ifraelskiemu. *WróbŻołt* 97/3, gg4v; *RejPs* 37; *LubPs* V6v; *Leop Ps* 97/3; *BibRadz Ps* 24/6, *Eccli* 51/11, *Luc* 1/50 [54]; *RejPos* 75v, 102v, 304; *KuczbKat* 375; *BudBib Ps* 97/3; *SkarJedn* 312; *KochPs* 34; iam ieft Wilhelmus Komes grzełzny y niezbożny [...] ále pomni ná miłosierdzie Boże/ á mocą ktorąc dał Chryłtns [!] rozgrzełz pokutuiącego *SkarŻyw* 166; *GrabowSet* E3; *LatHar* 66, 146; *WujNT Luc* 1/54; *SiebRozmyśl* F4.

»(być) (wz)ruszony miłosierdzem, być ku miłosierdziu poruszony; poruszy (a. (wz)ruszy) [*kogo*] [*w tym: się* (2)] miłosierdzie; (po)ruszyć się miłosierdziem« [*szyk zmienny*] (9:1;5;5): *OpecŻyw* 44v;

PatKaz II 34; *RejPs* 76, 77v, 101; *HistAl* 18v; *BibRadz 2.Mach* 4/37; iż będąc Pan wzrzużony miłofierdzyem śwym/ nie kazał płákác niewieſcie oney/ á kazał wftác od ſmierci onemu vmárlemu ſynaczkowi iey. *RejPos* 220v, 19v, 210v, 211v, 221 [2 r.], 221v, 248v [2 r.]; Wyſłuchayże Pánie/ á niechay cię ruży miłofierdzie [*Audi Domine et miserere*]/ gdyżeſ ieſt Bog miłofierny/ okałżze miłofierdzie/ boćiechmy przeciw tobie zgrzeſzyli. *BudBib Bar* 3/2; Antyoch [...] rużywfzy ſię miłofierdziem [*versus in misericordiam*] záplákał *BudBib 2.Mach* 4/37; *LatHar* 337; *WujNT Mar* 6/34.

»zbawić (*a.* wybawić, *a.* odkupić) z, dla, podług (wedle) miłofierdzia, przez miłofierdzie, za miłofierdziem; dać zbawienie według miłofierdzia, przez miłofierdzie« = *salvare secundum misericordiam Vulg; servare propter misericordiam, eruere secundum misericordiam PolAnt* [szyk zmienny] (9:2:3:3:1;1:1): *RejPs* 45; nie z wczynkow ſprawiedliwoſci/ ktoreſmy czynili/ ale í ſwego miłofierdzia zbawił nas. *SeklWyzn* b4; *RejKup* r2v, aa4v; Powſtańże miły Pánye wſpomoż nas ſtátiecznye/ A przez miłofierdzye twe odkup nas beſpyecznye *LubPs* M2v, B5v, H2v, I4v, R2v, gg3; *BibRadz* *6v, *Ps* 6/5; *BudBib 2.Esdr* 9/28; *ArtKanc* Mv; we mnie wſlawiſz wſzelką dobrotliwoſć twoię: bo mnie nędznemu dałz zbawienie/ według wielkiego miłofierdzia twego. *LatHar* 140, 159, 276; *WujNT* 564, *Tit* 3/5; *WysKaz* 48.

»zmiłować (*a.* zlitować) ſię według, z, dla (mnostwa) miłofierdzia, przez miłofierdzie, miłofierdziem« [szyk zmienny] (10:6:1:1:1): *RejKup* í4v; *LubPs* G, cc4; *SeklPieſ* 32; ZMiłuy ſie nádemną Boże/ według miłofierdzia twego [*secundum magnam misericordiam tuam*]: á według wielkoſci zlutowania thwego *Leop Ps* 50/3; *BibRadz Ps* 50/3, *Is* 54/8; *RejPos* 75, 172; *RejZwierc* 262v; *BudBib Thren* 3/32; *LatHar* 24, 28, 35, 83, 164 (8).

»(z)naleſć (*a.* znajdować) miłofierdzie; (z)nalezienie miłofierdzia« = *invenire misericordiam Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (40;5): ieſli że znáyde miłofierdzie twoie/ niemożećie nikt inaczey zwác iedno miłofiernem bogiem *RejPs* 76v; *RejKup* o2; *MurzHist* G4; *RejWiz* 52, 184; *Leop Tob* 12/9; *BibRadz 2.Tim* 1/18; *RejAp* BBv; Ale ty z dobrotliwoſci twoiey ſwiętey záwždyſ nam łáſkávſzą á miłofierdziwą drogę vkázowác raczył/ do prętkiego ználezyenia miłofierdzia ſwego/ á niżli ten nędzny á omylny ſwiát. *RejPos* 235v, 9v, 27, 65 [2 r.], 82v, 85 (27); *KuczbKat* 420; iż wſzeteczniki/ pijánice/ y ine ſwowlniki ſrodze będzie Pan ſądził [...] ieſli ſie nie vznáią á ták będą w tym trwác/ á nie naydą miłofierdzia Pánſkiego zá żywotá ſwego. *RejZwierc* 36; *CzechRozm* 94; *SkarJedn* 330; *SkarŻyw* 98, 185, 560; *ArtKanc* P3v; *LatHar* 143; *WujNT 2.Tim* 1/18.

»(z)wátpić (*a.* rozpaczyć, *a.* rozpaczać) w (o) miłofierdziu; wátpienie (*a.* rozpacz) o miłofierdziu« [szyk zmienny] (30;2): *PowUrb* +; *RejPs* 91, 171, 215v; *SeklWyzn* g3v; *SeklKat* O; ábyſmy po grzechu nye roſpaczáli w miłofierdzyu Bożym. *KromRozm II* m3v, T3v *margin*, X3 *margin*; Dali Bog ſye wrocę/ y iuż teraz ſye wracam/ niewátpiąc w Pánie Bodze/ y w miłofierdziu iego/ że mi bluźnierſtwo moię odpuſci/ boćiem był zwiedziony/ od tych złych ludzi *OrzRozm* M4v; *Mqcz* 126a; *RejAp* 1v; Iudaż ktory wátpił w miłofierdzyu iego/ tho też wież co ſie nád nim ſtáło. *RejPos* 113, 7, 81v, 113, 177, 218; *RejPosWiecz*³ 98; *BiałKat* 378v; *RejZwierc* 200v; *KarnNap* D; *KochPs* 77; więtfzy to grzech roſpaczyc w wielkim á nieprzebránym miłofierdziu Bożym/ niżli ten ktoryſcie

popęlniły ofiarując Dyabłom/ á prząc fie imienia Bożego *SkarŻyw* 125, 82, 125 [2 r.], 172, 263; *WujNT* 787; *SkarKaz* 314b; *CzahTr* B3.

Wyrażenia: »miłosierdzie boże, boskie, Boga (Ojca), bostwa« [szyk 180:29] (140:51:14:4): *PowUrb* +, +v; *PatKaz II* 33, 33v, 50, 74v; *PatKaz III* 113v; *WróbŻołt* K6v, S6v, aa4, eev, 88/2, 106/43; *RejPs* 67, 151v, 212, Ff4v, Ff6; czyniąc wolą bożą/ chwalim pana boga/ y wdzięczność nafsę okazwiemy/ lałki bożej/ y miłofierdzia bożego. *SeklWyzn* b4, b2v, b3, b3v, C, c3v [2 r.] (13); *SeklKat* E4v, T3, Xv [2 r.], X3v; *RejKup* P4v, X; *KromRozm I* [H3]; *MurzHist* D3, D3v, D4 [2 r.], E4, E4v (17); *KromRozm II* m3v; *LubPs* K3, L3v [2 r.], N3v, P4, T2v (11); *KrowObr* 56, 138; *Leop* *A3v, *Prov* 14 arg, *Eccli* 35/26, *Sap* 4/15, *Zach* 1 arg (8); Potem rzekł Krol: Ieftli iefzcze kto z domu Saulowego/ ábych go opátrzył iákiem zacnem dobrodzieyftwem (marg) W Zydowłkiem ftoi/ Miłofierdzie^m Bożem (-) [ut faciam cum eo misericordiam Dei]? *BibRadz* 2.Reg 9/3, I 89, *Is* 1 arg, *Os* 4/1, *Rom* 15 arg; *BielKron* 158; *GrzegRóżn* F3v [2 r.]; *Mącz* 126a; *OrzQuin* Z; *RejAp* 31v; A on chudziná/ im dáley tym bárziefy płákał/ á wzywał miłofierdzia Boskiego. *GórnDworz* T3, S7; idźciefz po włzytkiemu fwiáthu/ rofpowiedáiąc Ewányeliá/ to ieft to nowe/ zyáwienie miłofierdzia Bogá oycá niebieskiego *RejPos* 118v; pámięta y iáko ono Pan práwie gwałt czyniąc Boskiemu miłofierdzyu fwemu/ [...] płákał náđ miáftem onym/ w ktorým był ten kołcioł rołkołzny iego *RejPos* 350v, 19v, 46, 87v, 89v [2 r.], 101 (28); *RejPosWiecz*³ 98, 98v, 99v; *BialKat* 378v; *KuczbKat* 195, 355, 415; *RejZwierc* 178v; *WujJud* 98v, 112v, 113v; *WujJudConf* 100; *BudBib* 2.Reg 9/3; *CzechRozm* 94, 211v, 212; *KarnNap* C4v, E3v; *ModrzBaz* 109; *SkarJedn* 142; gdyż tákiéy [zastarzałej chorobie] lámo tylko miłofierdzie Boże/ á nie náfsę cieplice/ dogodzić więc może. *Oczko* 15v; *SkarŻyw* 82, 125 [4 r.], 164, 166, 167 (15); *StryjKron* 350; *CzechEp* 283; *NiemObr* 99; *ReszPrz* 36; *ReszHoz* 116, 130, 157; *WerGość* 270; *LatHar* [+++2]v, 4, 646; *WujNT* 196, 252, 257, 430, 435 (12); *SkarKaz* 7b, 314b, 349b, 351a, 486b. Cf »według miłosierdzia Boskiego«, »z miłosierdzia Bożego«, »przez miłosierdzie Boże«, »za miłosierdziem Bożym«.

»czas miłosierdzia, do miłosierdzia« (6:4): *OpecŻyw* 1v; *RejPos* 75; [Judyt mówi] Iáko wy fmiecie zámierzác Pánu Bogu fwemu čás do miłofierdzia iego świętego/ á vczyniliłcie zmwę z nieprzyiacielem do piątego dnia *RejZwierc* 200v; *GrabowSet* O4v; *LatHar* 25; *PowodPr* 10; Ná ktore słowá [Dawida] piłze s. Augułtyn: (Rozdzielaymy te dwa czáły/ podobno teraz naydziem čás miłofierdzia/ á potym čás fądu.) *SkarKaz* 4b, 4b [2 r.], 486b.

»gotow(y), prędkí z miłosierdziem; gotowy, nieuhamowany w miłosierdziu; prędkí ku miłosierdziu; prędkí do miłosierdzia« [szyk 5:3] (3:1;1:1;1:1): *RejPs* 220v; Gotowy yeft záprawdę w miłofierdzyu ten Pan/ A záváždy dobrotliwym od włfytkich chce być znan *LubPs* ee6v, bb5; *RejPos* 9, 263v, 275; Tyś łáfkáwy/ tyś dobry: do gniewu leniwy/ Do miłofierdzia prędkí: tyś włzytkim życzliwy. *KochPs* 210; *SkarŻyw* 558.

»w miłosierdziu nieprzebrany, niezmierny, bogaty, obfity, nieubogi, nieskończony« [szyk 9:8] (9:2:2:2:1:1): *MurzHist* B2v; Abowym ty moy Pánye ktory yełteś w nyebye/ Obfityś w miłofierdzyu thu záváždy łam s fiebye *LubPs* ddv, O4v, dd4v [2 r.], ff; Ale Bog/ ktory ieft bogáty w miłofierdziu [dives est in misericordia]/ [...] ożywił nas połpołu z Chryłtułem *Leop Eph* 2/4; *KarnNap* A4; *KochPs*

76, 199, 200; *SkarŻyw* 559, 599; Zmiłuyże fię nádemną nieprzebrány w miłosierdziu Boże *LatHar* 35, 146, 232; *WujNT Eph* 2/4.

»nowe miłosierdzie« = *Ewangelia, Nowy Testament* (3): *RejAp* 55; TEn błogofławiony á fwięty Pan/ iż nam nowe miłofierdzye otworzyć raczył/ á nowe pofelstwo przynieść raczył od Bogá Oyczá náfzego niebieckiego/ á rozne dáleko od onego/ kthore był pirwey Moizelz przynioł á fwiátu podał *RejPos* 178v, 178v.

»miłosierdzie Pańskie, Pana [w tym: *Pana Boga* (4)]« [szyk 174:3] (110 : 67): *RejPs* 46, 198; *RejKup* o2, r6; *MurzHist* E4, I3, S3v; *LubPs* A5v, B4v, B5 marg, F4v marg, Gv marg (23); Zá odpufłczony thobie grzech/ nie bądź bez boiáźni [...] á nie mow/ miłofierdzie Páńskie [*miseratio Domini*] iefth wielkie *Leop Eccli* 5/6, 1.Reg 12/7, 20/14, *Ps* 106/43; *BibRadz Ps* 106/8, 116 arg; *BielKron* 234; *RejAp* 1v, 2v, 19, 19v, 35v [2 r.] (16); iż niektorzy powiedáią/ iż vczynki dobre nam máło pomágoią [!] do miłofierdzya Páńkiego: á tu Pan powieda iż zá takie spráwy [...] mamy łobie pozyłkác tego to krolełtwá náfzego niebieckiego *RejPos* 193v; O powołániu káźdego wyerne⁸⁰ do miłofierdzya Páńkiego. *RejPos* 273v marg, 7, 11v, 13, 15v, 17 (92); *RejPosWiecz*³ 98 [3 r.], 98v [2 r.]; *BiałKat* 383v; *RejZwierc* 36, 200, 200v, 205, 255v (8); *SkarŻyw* 533, 567; *ArtKanc* Q20; *GrabowSet* T3; *KołakSzczęśl* B4v; *WujNT* 293, *Iudae* 21; *WysKaz* 12, 14; *CzahTr* F4v. Cf »z miłosierdzia Pańskiego«.

»pełen miłosierdzia [w tym: *ziemia* (4), *Pan Bog i Jezus* (4) *sąd boski* (3), *sprawy, upominanie*]« [szyk 7:6] (13): Miłofierdzia twego miły panie pełna iefth *WróbŻółt* 118/64; *RejPs* 36; abowiem yz chczą włzitko Chrzesczyanłtwo polknacz [...] ale yełcze yełt pan bog Myłofyerdzia pełni a v.k.m. mądri y rozvmni pan *LibLeg* 11/56v; *MurzHist* I2; *Leop Ps* 118/64; *RejPos* 179, 214; *GrabowSet* P; *LatHar* 24, 236; Pełno miłofierdzia fądy Bozkie ná ziemi. *SkarKaz* 3a, 2b, 3a.

»poselstwo miłosierdzia« = *Ewangelia* (1): Nic inego [usłyszysz] iedno ony wdzyęcne obietnice á wefóle pofelstwa fwoie/ tobie przez onego iedynego łynaczká połłáne od Bogá Oyczá (*marg*) *Lodká* druga/ pofelstwo miłofierdzya. (-) *RejPos* 174v.

»w miłosierdziu szczodry (*a. szczodroblivy*), hojny; z miłosierdziem szczodroblivy« [szyk 4:1] (2:2;1): *LubPs* aa3, cc; Pánie Boże włzechmogący/ á hojny w miłosierdziu/ otworz oczy tym nędznym ludziom/ á day im obaczenie *NiemObr* 68; *CzahTr* B3, B3v.

»święte miłosierdzie« [szyk 159:97] (256): a ty tełz iako łaskawy ociec racz miłofciwie zgromadziwłly nas w łpołeczney miłofci przymowac iako dzieci a fieroty twoie w fwięte miłofierdzie fwoie. *RejPs* 167v, 16, 29, 38, 50v, 76 (35); *LubPs* H2, K3, P4, T5v, V6v (10); *BibRadz Sap* 3/9; *RejAp* AA5, BBv, BB6v, 9v, 19v (16); Iefzczęć nie to práwie źli ktorzy tu vpadáią w żywocie fwoim [...] á potym vznakwłly fię vpadáią przed nogi iego á náłładią fwiętego miłofierdzia iego. *RejPos* 30, 4, 13v, 14, 14v [2 r.], 15v (141); Zyemię záłię/ y tho włztyko co ná zyemi iefth/ nápełniác raczy fwoim fwięty młofierdzyem. Piekło záłię/ y włzyki [!] piekielne rzeczy nápełnia/ fwoią nieodmienną łpráwiedliwofcią. *RejPosWiecz*² 91v; *RejZwierc* 11, 130v, 189v, 192, 196v (13); *SiebRozmyśl* D4v, I2; *VotSzl* B3; *CzahTr* B2v, B3v. Cf »według miłosierdzia świętego«, »z miłosierdzia świętego«, »za miłosierdziem świętym«, »w miłosierdziu świętym«.

»zakon miłosierdzia« = *Nowy Testament* (1): A tu lepak gdy iuż przyźedł zakon miłofierdzia iego (*marg*) Głos Pánłki łáłkawy w nowym zakonye. (–) *RejPos* 274v.

Zestawienie: »wieko miłosierdzia« = *nazwa górnej nasady Arki Przymierza w świątyni jerozolimskiej* (1): A ná they [*skrzyni przymierze*] byli Cherubini chwálebni začimiáiący wieko miłofierdzia [*obumbrantia propitiatorium*; vbłágálnicę *WujNT*] *BibRadz Hebr* 9/5.

Szeregi: »miłosierdzie i błogóśławieństwo« [*szyk 2:1*] (3): *LubPs* T4; iż to śpráwił przez frogą śmierć á mękę swoię/ á przywrocił zálię do onego pirwżego miłofierdzia y błogóśławieńftwá Bogá Oycá fwoiego niebiełkiego *RejPos* [344]v, 351. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»cierpliwość a miłosierdzie« (1): A bowiem miłofierdnyc y dobrotliwy iest Pan/ y wielkicy cierpliwości á miłofierdzia [*patiens et multum misericors*]/ ktory y odpufzcza grzechy/ y przynałza wybáwienie czáfu vtrápienia. *BibRadz Eccli* 2/12. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»dobroć (a. dobrotliwość a (i) miłosierdzie« [*szyk 17:10*] (27): *RejPs* 149v, 211v; *LubPs* I4v, Tv; *BibRadz Ps* 24/6; Iż thu nam Pan á zbáwiciel náłz opowiada/ o hoynym dobrodzieyftwie/ á nieprzebránym bogáctwie łkárbow/ dobroći/ á miłofierdzia Bogá Oycá fwego niebiełkiego *RejPos* 157v, 129v, 169, 284v; A wżákże tákowá zapláte/ ktorą Pan dawa/ przywáłzczamy nie załugam ludzkim/ ále miłofierdziu y dobrotliwości Pánłkicy/ ktory [...] iści fie nam obfićie/ á my bierzemy choćáłmy nie dorobili. *WujJudConf* 112v; *CzechRozm* 219; *ModrzBaz* 53; *SkarŻyw* 164; *NiemObr* 99; *LatHar* 144, 206; *SkarKaz* 280b; *SkarKazSej* 665a, 707b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.*]. Cf »z dobroci a z miłosierdzia«.

»dobrodziejstwo i miłosierdzie« [*szyk 8:3*] (11): *RejPs* Ff6; *KromRozm II* kv; *RejAp* 19v, 156; Ráćzże Boże Oycze niebiełki przez mękę onego iedynego śynaczká twoiego [...] podpomoc nędzney wiáry moiey o świątym dobrodzieyftwie twoim/ á o miłofierdziu Bołkim twoim. *RejPos* 202v, 172v, 182, 184v, 252, 315v; *SkarKaz* 245b. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»miłosierdzie i gniew« (2): Miłofierdzie bowiem y gniew [*miser cordia enim et ira*]/ rychło przychodzą od niego;á ná grzełłniki gniew iego pátrza. *Leop Eccli* 5/7; *BibRadz Eccli* 16/12.

»lekarstwo i miłosierdzie« (1): Iż tobiem iedno łámemu zgrzełzył [...] á v ciebie też lekarftwá y miłofierdzia łzukam/ á ty fie ráćz zmiłowác nádemną *RejPos* 327.

»miłosierdzie, (i, a) lutość (a. litość, a. złutowanie); lutość z miłosierdziem« [*szyk 6:4*] (9;1): *PatKaz II* 34; *SeklPieś* 32; *BibRadz Ier* 16/5; bo odiałem pokoy moy od ludu tego/ mowi Iehowá/ miłofierdzie moie y litości moię [*miser cordiam et miserationes*]. *BudBib Ier* 16/5; Rołpuściły łkrzydłá náłze niepráwości/ Złość brzegi wylałá/ w nádzieię lutości Twoiey z miłofierdziem *GrabowSet* C4, I; *LatHar* 27, 148, 337. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]. Cf »wedle litości i wedle mnostwa miłosierdzia«.

»łaska (a. łaskawość) a (i, abo) miłosierdzie« [*szyk 168:11*] (179): Pozdrowiona bądź [...] dziewice náłskawłłá/ dla twé lutości pomagáłs włłytkim/ bo iedno przez cię bog daie łakę ij miłofierdzie włłytkim. *OpecŻyw* 183v; *RejPs* 36, 67, 132, 172v; *SeklWyzn* b3, b3v, b4; *HistAlHUNG* A3v; *MurzHist* I3v; *MurzNT* 58v; *LubPs* ee6; *BibRadz Sap* 3/9; Propitiatorium in Bibliis, Mieyłce yednáńia Łáski á miłofierdzia żądania. *Mącz* 326d; *RejAp* 38v, 41, 55, 68v; *GórnDworz* Hh6v; iż [*człowiek*] leżąc w grzechu swoim/ iuż wypadł z łáłki á z miłofierdzia Páná fwoyego *RejPos* 176,

7, 13, 54, 56, 68 (50); *RejZwierc* 255v; *WujJud* 112v, 113v; *BudBib Sap* 3/9; *CzechRozm* 88v, 94, 172v, 211v; *KarnNap* C3, C4v, D2v; *ModrzBaz* 144v; [św. Paula] odpowiadała: iż ia wam więtfze dziedictwo zoftawuie: łáfkę y miłofierdzie Chryftufowo. *SkarŻyw* 139, 167, 172, 185, 599; *GrabowSet* D2v, Lv; o IEzu Synu Panny Máryey/ pełny miłofierdzia y łáfkáwości. O łodki Iezu/ zmiłuy fię nademną *LatHar* 24, 4, 156, 560, 562, 644; *WujNT* 196 [2 r.], 529, 742; *WysKaz* 14; *SiebRozmyśl* E4v, I2 [2 r.]; *VotSzl* B3. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 25 r.*]. Cf »według łaski i miłofierdzia«, »z łaski a z miłofierdzia«, »przez łaskę a miłofierdzie«, »za łaską i miłofierdziem«, »w łasce a w miłofierdziu«.

»miłofierdzie i miłofieć« [szyk 4:1] (5): [*Grzech przeciw pierwszemu członku wiary*] Wętpyc wiego łáfkawym miłofierdziu a woycowfkiey iego miłofcy ktorą ma ku nam dzieciám fwoym. *SeklKat* O; *SkarKaz* 486b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]. Cf »według miłofieci i miłofierdzia«, »z miłofieci i miłofierdzia«.

»miłofierdzie, (a, i, ani) obietnice« [szyk 8:2] (10): *RejPs* 131; *SeklWyzn* c3v, f4v; *KrowObr* 56v; Iż nie mnimaycie ábyfcie łobie mogli co pomoc mocą fwoią [...] ále iżem fię ia zmiłował nád wámi/ máiąc ná pieczy miłofierdzye á obietnice fwoie. *RejPos* 182, 102v, 166, 167v, 179v, 337. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.*].

»miłofierdzie i odkupienie« (7): *OpecŻyw* 103v; *TarDuch* E; *RejPs* 29; Bo v Páná miłofierdzie y obffithe v niegoż odkupienie [*miseriordia et copiosa apud eum redemptio*]. *Leop Ps* 129/7; *RejPos* 20v, 130; *LatHar* 169.

»miłofierdzie a (i) odpuszczenie (grzechow)« (3): modlitwę ku Pánu Bogu lámemu vczyniá/ profłząc miłofierdzia á odpufłzczenia grzechow/ dla męki Páná Kryfthá *BielKron* 238; *CzechRozm* 218; *LatHar* 137.

»opatrzność a (i) miłofierdzie« [szyk 7:4] (11): *RejAp* 70, 100v; A thu iuz befpyczen będyeř w opátrności y w miłofierdziu Páná fwego/ y w káżdym niebefpieczeńftwie fwoim. *RejPos* 180, 182, 183, 239v, 256v [2 r.], 265, 354v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 10 r.*]. Cf »z miłofierdziem i opatrznością«.

»miłofierdzie a (i) opieka« [szyk 3:3] (6): gdyż łyfyřyz iż żaden nie vmrze/ kto ieřt w opiece fwiętey á w miłofierdziu iego. *RejPos* 257v, 44v, 119, 124v, 249v, 351. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»miłofierdzie i pociecha (a. pocieszenie)« (2): *BierRaj* 17v; A rácz ziednáć mnie łudze twemu N. [...] v miłego Syná twego Páná náłzego Iezulá Chryftulá/ cnot wřelákich obfitofć ze wřelkim miłofierdziem y pociechą *LatHar* 489.

»miłofierdzie, (a, i) prawda; prawda z miłofierdziem« [szyk 26:5] (30;1): *WróbŻořt* 88/25, 91/3; *RejPs* 210v, Ff6; *LubPs* G, O2v, T5 [2 r.], Z6v, aa2v [2 r.], dd6v; Bo wielkie ieřt nád niebiofy miłofierdzie twoie: á prawdá twoia aż do obłokow. *Leop Ps* 107/5, 2.Reg 15/20; Pánie toćieř ieřt łpráwiedliwy/ á wřytki twoie łpráwy y vczynki łá miłofierdzie y prawdá [*miseriordia et veritas*]/ á czyniřz łąd łpráwiedliwy y prawdziwy ná wieki. *BibRadz Tob* 3/2, *Ps* 24/10, 39/12, 116 arg, *Prow* 3 arg, 14/22; Lecż ty Pánie Bog litořciwy y miłofiecy/ dlugo oczekawáiący/ y wielkiego miłofierdzia á prawdy. *BudBib Ps* 85/15, *Ps* 56/3 [4], 98/3, 116/2, 137/2, *Prov* 14/22; Twé miłofierdzie/ twoię

prawdę/ wieczny panie/ Wyłławić mój rym będzie/ póki światá ftanie. *KochPs* 132, 174; *WysKaz* 21 [2 r.]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.*]. Cf »wedle prawdy i miłosierdzia«.

»przymierze i (a) miłosierdzie« (5): *BibRadz* 2.*Esdr* 9/32; *RejPos* 75v; Iehowo Boże Izraelow [...] który łtrzeżelz przymierza/ y miłofierdzia [*pactum et misericordiam*] slugam łwym chodzącym przed tobą wżem łercem twoim. *BudBib* 3.*Reg* 8/23, 2.*Esdr* 9/32; *CzechRozm* 4. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»miłosierdzie i (a) sąd« [szyk 5 : 4] (9): *RejPs* 147; *LubPs* H4v, X2v, X4v; Miłofierdzie á Sąd [*Misericordia et iudicium*] będę łpiewał thobie Pánie. *Leop Ps* 100/1, 4.*Esdr* 11/46; Bo gdy komu dziecię vmrze álbo dom zgore/ álic on który nie vmie rozeznác y łądow y miłofierdzia Pánłkiego/ wnet łáie *RejAp* 135; *RejPos* 147; *SkarKaz* 4b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*].

»miłosierdzie i skaranie« (1): łżeść kroć łto tyłięcy piełszych [...] Pan z miłofierdzim y z łkaraniem [*in miseratione et disciplina*] záchował *BibRadz Eccli* 16/11.

»miłosierdzie i (a) sprawiedliwość« [szyk 12:5] (17): *WróbŻołt* 100/1; ábowiem zówždy łrogi obłok y ciemność przed nim ná przełtrách złółciwych/ á miłofierdzie zálie y łprawiedliwólć ku poóiełłe dobrym. *RejPs* 143, 142v, 191, 214, Ff5; *RejKup* y3v; *MurzHist* B2v; ZAłpiewam o miłofierdziu y o łprawiedliwólci [*Misericordiam et iudicium*] á będę tobie łpiewał Pánie. *BibRadz Ps* 100/1, *Bar* 5/9; *GrzegRóżn* F3v; *SarnUzn* C4; *RejPos* 64v, 71, 270v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 12 r.*]. Cf »w miłosierdziu a sprawiedliwólci«.

»miłosierdzie a wspomózenie (a. pomoc, a. ratunek)« [szyk 4:2] (6): *OpecŻyw* 149; *TarDuch*, kt v; Abowiem widziłz náłz miły Pánie/ iz iuz prózna nádzyeiá náłzá/ iefli nie będzie tego miłofierdzia á tego rátku twego. *RejPos* 211v, 118v, 237, 256. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»umowa (a. zmowa) i miłosierdzie« (4): *TarDuch* E2v; *Leop* 2.*Esdr* 1/5; Boże niebiełki/ który iefteł mocny/ wielki y łtrázliwy/ záchowywáiąc vmowę y miłofierdzie [*pactum et misericordiam*] tym ktorzy cię miłuią y łtrzegą przykazánia twego. *BibRadz* 2.*Esdr* 1/5; *KuczbKat* 280.

»miłosierdzie i (a) zbawienie, żywot wieczny« (4:2): *KromRozm III* B4; *Leop Tob* 12/9; *RejPos* 177v [2 r.]; łáłmužná wybawia od łmierci: á tác iefł ktora czyłci grzechy/ y czyni to/ áby człowiek miłofierdzie y żywot wieczny mogł nálełć. *KuczbKat* 420; [*Judasz*] przez obiełzenie łámego łiebie/ odiał łobie wżyłtek przyłtęp miłofierdzia y zbáwienia/ iz w rołpáczy bez pokuty vmárł. *WujNT* 120.

Wyrażenia przyimkowe: »dla miłosierdzia« (18): *BierRaj* 22; *RejPs* 36; Włłechmogaczy Panie Weyzrzy nanedznego na mie A dla miłoferdza twego Nieopułczay vpadłego *RejKup* dd4v, bb2; *Leop Tob* 13/5; Aleł ich dla wielkiego miłofierdzia thwego [*propter misericordias tuas multas*] nie wytrácił dokońcá/ ábowiemeł iefł Bog łáłkawy y miłofierny. *BibRadz* 2.*Esdr* 9/31, *Ps* 142/12, *Eccli* 51/4; *RejPos* 315; *BudBib* 2.*Esdr* 9/31; *ArtKanc* M2; *LatHar* 31, 143, 171. Cf »odpułcić dla miłosierdzia«, »zbawić dla miłosierdzia«.

»według (a. wedle, a. podług) miłosierdzia« (52): *TarDuch* A6v; Według miłofierdzia twego [*Secundum misericordiam tuam*] raczy mie ożywić *WróbŻołt* 118/88, 118/124, 149; *LubPs* bb5; *KrowObr* 148, 157v; *BibRadz Ps* 24/7, 118/124, 149; *RejPos* 163; Dawid w pálmie łj. Wedle wielkólci miłofierdzia twego/ rácz zgládzić niepráwólć moię. *RejPosWiecz*² 98v; *RejZwierc* 11; podług wielkiego miłofierdzia twego [*secundum miserationes tuas*] dawałł im wybáwiciele *BudBib*

2.Esdr 9/27, Ps 118/149, 159; *BiałKaz* M4; *ArtKanc* Mv; *LatHar* 146, 156, 182, 210, 583, 657; *WujNT* 69, 1.Petri 1/3; *SkarKaz* 3a. Cf »odpuścić według wielkości miłosierdzia«, »sądzić według miłosierdzia«, »zbawić podług miłosierdzia«, »zmiłować się według miłosierdzia«.

~ *Wyrażenia*: »według miłosierdzia boskiego« (1): prziyimi nas nędzne flugi swoie zalię w lalkę á w miłofierdzye swoie/ według miłofierdzya Boskiego fwego *RejPos* 248v.

»według miłosierdzia świętego« [*szyk* 2:1] (3): ále rádflley lie femną rácz obeyc według przyrodzonego miłofierdzya twego świętego. *RejPs* 36, 16v, 77v.

Szeregi: »wedle litości i wedle mnostwa miłosierdzia« (1): mnoftwo dobrá domowi Izráelowemu ktore im dał wedle litości fvey/ y wedle mnoftwá miłofierdzya fwego. *BudBib Is* 63/7.

»według łaski i miłosierdzia« (1): Ale ty Pánie Boże náłz według lalki y wielkiego miłofierdzya twego obchodziłes się z námi. *BudBib Bar* 2/24.

»według miłości i miłosierdzia« (1): profzę [...] aby od wřzytkich řzkod duřze y ciała według twey miłofci j miłofierdzya twego mnie [...] zawřdy wybawić raczył. *TarDuch* D5.

»wedle prawdy a miłosierdzia« (1): Pan [...] błogosłáwieńftwo swoie/ s kthorym ieft zázřdy gotow/ wedle prawdy á miłofierdzya swoiego káždemu wiernemu fwemu/ w gniew á w przekłęctwo obroćić á odmienić muři. *RejZwierc* 190. ~

»z miłosierdzia« (248): *OpecŻyw* 1v; *PatKaz III* 100v; *RejPs* 121v, 162, 211v, Ff4v; *SeklKat* D; Pánie acz lię řtrach pokuřzyć Świętey twey woley poruřzyć. Ale zmyłofierdzya fwego Pomkny daley czařu tego. *RejKup* b5v, o7v, o8, dd7v; *MurzNT* 96; *KromRozm III* A8, B3v; *MrowPieř* A4v; *LubPs* B3v [2 r.], D4, E3v, E4v, H2 (39); *KrowObr* 99v, 129; Ze then Bog co ná niebie mořny řpráwiedliwy/ Ieft dziw że nas ták dřugo z miłofierdzya řywi *RejWiz* 122, 134, 181v; Błogosłáwiony Bog y Oćiec Páná nářzego Iezu Kryřtá/ ktory z wielkiego miłofierdzya [*secundum misericordiam suam*] swoiego odrodził nas ku náđziei řywey *BibRadz* 1.Petr 1/3; Y to więdźcie/ żeć iá o Królá Páná fwego/ niepiérwéy bać řye przeřtánę/ ář go Pan Bóg z miłofierdzya swoiego nam z Wilná do Krákwá zdrowého przenieřie *OrzQuin* Lv, L; *RejAp* [15], 34v, 45 [2 r.], 116; *RejPos* 7 [2 r.], 7v, 46v, 55, 61v (28); *RejPosWiecz*³ 98; *RejZwierc* 119, 120v, 185v, 257, 271, 272v; *WujJud* 2v, 113; *KarnNap* B2, D2v, E, F, Fv; A iednák P. Bog ielcže mu [*złemu człowiekowi*] z wielkiego miłofierdzya čás do pokuty przewlokł *SkarŻyw* 263, 58, 444, 580; *CzechEp* 162; *ArtKanc* F10, L10, L10v, N2, N12v (10); Vchoway głodu/ y powietrza złęgo; Day wřzytko dobré/ z miłofierdzya fwęgo. *KochFrag* 29; *LatHar* 100, 224, 240, 346; *WujNT* 564; *SarnStat* 195; *SkarKaz* 610a; *CzahTr* B3v, F4v; *SzarzRyt* Bv, B2v. [Vchoway nas zlych przygod/ zmiłofierdzya fwęgo *Krofej* G4v]. Cf »odpuścić z miłosierdzia«, »zbawić z miłosierdzia«, »zmiłować się z miłosierdzia«.

~ *W połączeniu szeregowym* (3): A coř zá ráthunk obiecuie? Oto go obiecuie ochłodzić wodá řywá dármo á z lalki á z miłofierdzya fwęgo. *RejAp* 195; *CzechRozm* 214v; *WujNT* 742.

W tytułowaniu arcybiskupa (1): Teřtáment Iozephá Pátryárchy Cárogrockiego Grekom wřzytkim práwie w godzinę řmierć piřany. Iozeph zmiłofierdzya Bořęgo Cárogrocki y nowego Rřymu Arcybifkup y Ekumenicki Pátryárchá. *SkarJedn* 294.

Wyrażenia: »z miłosierdzia bořęgo, boskiego, bostwa« [*szyk* 19:3] (12:9:1): gdy Pan raczył z miłofierdzya Bořtwá fwęgo/ Wyyáć lud řwoy z nyewoley á z brzemieniá ták řrořęgo *LubPs* S4v,

bb3v marg; *BibRadz* I 103c marg; *OrzQuin* G4; *RejPos* A6v, 34v, 113v, 148, 158 (8); *BiałKat* 41; *WujJud* 113, 226v; *WujJudConf* 80v; *KarnNap* A4v; *SkarJedn* 294; *LatHar* 59, 184; *WujNT* 564, 738; *WysKaz* 21.

»dobry z miłosierdzia« (1): Iż ten Pan yeft ták dobry z miłosierdzia fwego/ Ze wślytki chowa w łáſce *LubPs* aa3.

»z miłosierdzia Pańskiego, Pana« (7:2): *MurzHist* B4v; *RejAp* 158, 158v; iż iefzcze niżli byli doſzli do nich ci nędznicy/ iuż byli vzdrowieni z miłosierdzia Pánfkyego. *RejPos* 214v, 105v, 257, 285, 310; *RejZwierc* 262v.

»z miłosierdzia świętego« [szyk 25:2] (27): *RejPs* 36; *LubPs* B; Kthorego kácerftwá [...] iuż y v nas w Polſzcze doſyć fie namnożyło/ czego fie Pánie Boże pożał/ á rácz ie wśmierzyć z łáſki á z miłosierdzia fwego świętego. *RejAp* 197, 28v, 36, 138; *RejPos* A3, 11, 90v, 113v, 160v (19); *RejPosRozpr* c4v; *PaxLiz* E2.

Szeregi: »darmo a z miłosierdzia« (1): A tego Bog Ociec dárowác darmo á z miłosierdzia fwego nam nędznemu łtworzeniu fwemu raczył *RejPos* 172.

»z dobroci (a. dobrotliwości) a (i) (z) miłosierdzia« [szyk 5:3] (8): *BibRadz* I 103c marg; *RejAp* 50v; Ráczże fie z miłosierdzia á z dobrotliwości twoiey łam zlitowác nád námi *RejPos* 186, 171v, 186, 248v; *RejPosRozpr* b3; *WujNT* 391

»dobrowolnie a z miłosierdzia« [szyk 1:1] (2): á zmiłuy fie nádemną/ ták iáko fie tu opowiedác raczył/ dobrowolnie á z Bołkiego miłosierdzia fwoiego/ ábych ia nie przyłzedł s fregości dekretow twoich w ręce kátom tym *RejPos* 249v, 221.

»z łaski, (a, i) (z) miłosierdzia« [szyk 65:2] (67): *RejKup* cc3v; *RejKupSekl* a4; *GliczKsiqz* C3; *LubPs* B, Y4; *RejAp* BB5v, 28v [2 r.], 138, 158, 161v (8); Ráczylz tedy poſilić á podeprzec they mdley wiáry náłzey/ z łáſki á z miłosierdzia twego *RejPos* 69, A3v, A6v, 48, 51v, 90v (45); *BiałKat* 41; *RejZwierc* 2v; *RejPosRozpr* c4v; A gdy tho ták z łáſki á z miłosierdzia fwego łpráwić będziefz raczył/ łácna napráwá w Rzeczypolitey Krzeſciánłkiey być może *RejPosWstaw* 42v; *CzechRozm* 251; *LatHar* 21, 625; *WujNT* 564, 738.

»z miłości i miłosierdzia« (2): Kryłtus [...] znyezmyerney miłofci y miłosierdzia przeciw rodzáyowi ludzkyemu/ człowyeczeństwo ná fye przyyął *KromRozm II* b2v; *LubPs* ee5.~

»prze(z) miłosierdzie« (24): *BierRaj* 16; *RejKup* p3v; Bóg z Pogánów y z ciemności Pogánłkiey/ ku dziwnéy ſwiátłofci Koſciółá fwoiego nas wezwał [...] prze miłosierdzie fwoie/ ktoré wielkie iefť nád námi *OrzQuin* N2v. Cf »odpuszczenie grzechow przez miłosierdzie«, »proſić przez miłosierdzie«, »zbawić przez miłosierdzie«, »zmiłowác ſię przez miłosierdzie«.

~ *Wyrażenie*: »przez miłosierdzie boże, Boga« (3:2): *SeklWyzn* f4v; *KuczbKat* 195; *ReszList* 153; *ArtKanc* A18v; Przez łerdeczne miłosierdzie BOgá náłzego/ w ktorým náwiedziło nas (ono łłonce) włchodzące z wyfokofci. Aby oſwieciło te/ ktorzy w ciemnościách/ y w cieniu ſmierci ſiedzą. *LatHar* 46.

Szeregi: »przez łaskę (a. łaskawofć) a miłosierdzie« (2): y ták z náтуры fwey/ niemáią żadnego ku zbáwieniu przyłtępu/ ále go tylko przez łáſkę a miłosierdzie Páná Iezu Chriſtá Zbáwićielá náłzego łzukác y dołtawác mułżą. *KarnNap* A4; *LatHar* 293.

»przez wiarę i miłosierdzie« (1): gdy oczyfcim zgrzechow/ przes wiarę nafze/ y miłosierdzie boże/ fvmnienie nafze/ żywiemy wpociefzeniv fpmkoiniego fvmnienia *SeklWyzn* f4v. ~

»z miłosierdziem« (4): rácz mye [*Boże*] wybáwić/ z miłosierdziem twym rácz láfkę nádemną obyáwić *LubPs* Zv.

~ *Wyrażenie*: »z miłosierdziem karanie; z miłosierdziem karany« (1:1): *Leop Sap* 11/10; Abowiem gdy bywáli doświádczáni/ á z miłosierdziem karáni bywáli [*in misericordia disciplinam accipientes*]/ poználi iákíe złošnicy miewáiá męki/ gdy bywáiá fádzeni w gniewie twoim. *BibRadz Sap* 11/10.

Szereg: »z miłosierdziem a z opatrnością« (1): O wřzechmogácy [...] Páníe/ rádfzey z miłosierdziem swoim á z opátrnością twoią fwiętą rácz sfráfowác ty nędzne czáfy náfze/ niźlibychmy ná po thym mieli przyšć ná thy frogye dekretá twoie. *RejPos* 265v. ~

»za miłosierdziem« (7): *RejPs* 205v; [*miłość swoją Bóg*] zá wielkim miłosierdziem swoim/ wšyftkim nam przed tym pokazał przez Krztu fwiętego przyięćie *KarnNap* A4.

~ *Wyrażenia*: »za miłosierdziem bożym« (3): *KarnNap* Bv, Dv; Bo w wielkich długách corkę zoftáwiłá/ ktorych oná íešcze niewypłáćilá/ ále zá miłosierdziem Bożym wypłáći. *SkarŻyw* 141.

»za miłosierdziem fwiętym« [*szyk 1:1*] (2): bychmy iuřz byli bešpieczni od káżdego škodliwego vpadku náfšego za miłosierdziem fwiętym twoim. *RejPs* 42, 45.

Szereg: »za láską i miłosierdziem« (2): áby [...] zmartwychwřtawřzy/ bylibyřmy godni niegdy zá íego láfką y miłosierdziem/ sřtác się vczęřtniki chwały y Kroleřtwá niebieřkiego. *KuczKat* 45; *KarnNap* Bv. ~

»w miłosierdziu; w wielkořci (a. mnořtwie) miłosierdzia« (30; 3): *TarDuch* A6v; Wezrzy miły panie [...] w miłosierdziu twym [*in misericordia tua*] ráczy mię ożywić. *WróbŻořt* 118/159, 91/11, 142/11; *RejPs* 159v; A pan w miłosierdziu fwoim będye wyecźnie fłynáł. *LubPs* dd5, N3v, S marg, T2, ee3v, ee5; *BibRadz Is* 54/7; *RejPos* 101v; *BudBib Ex* 15/13, *Ps* 68/13 [14]; *SkarŻyw* 25, 558 [2 r.]; *GrabowSet* Ev; *CzahTr* B3v. Cf »sádzić w miłosierdziu«.

~ *W połączeniach szeregowych* (2): *KromRozm II* tv; [*mowi Chrystus*] w fřprawiedliwořci y w fádzie/ y w láfće/ y w miłosierdziu/ y w wierze pořlubię ćię fobie *KrowObr* 143.

Wyrażenia: »dobrotliwy, litořciwy w miłosierdziu« [*szyk 2:1*] (2:1): *RejPs* 124v; O wřfechmocny dobrotliwv w miłosierdziu Páníe/ Odpuřć grzech moy á záwřćięgni fwoie rozgniewánie *LubPs* L, aa3.

»w miłosierdziu fwiętymi« [*szyk 1:1*] (2): *RejPs* 189v; y sřtał fie láfkáwym á miłosięwym oycem w fwięthym miłosierdziu fwoim. *LubPs* Xv.

Szeregi: »w łasce a w miłosierdziu« (4): *RejPs* 123v, 189v; gdyź cie Pan nie przekłáda pánem w fřgořci/ ále fługá w láfće á w miłosierdziu owiecźkam fwoim. *RejPos* 314v; *WujJudConf* 16v.

»w miłosierdziu a w Źprawiedliwořci« (2): gdyź cie Pan vczynił pářterzem nád owiecźkami fwemi/ ábyř íe karmił á wychowywał [...] w miłosierdziu á w fřprawiedliwořci íego *RejPos* 314v, 314. ~

Personifikacja (16): A tedy myłosierdye ktore zwyczořczy przed bogym yeřth Przyřtápylo przed oblycznořcz bořką a rzekácz O myły paníe fřthworz czlouyeka *PatKaz II* 32v, 32v [2 r.]; O mocy Boża á miłosierdzie niewymowne iáko z kámieni czyniřz fyny Abráhamowe. *SkarŻyw* 165.

~ *W przeciwstawieniach*: »grzech, sprawiedliwość (2) ... miłosierdzie« (3): O iákież to tryumphy ten Pan vczyñił tym świętym z martwych wftaniem swoim/ gdyż iuż vpadł czárt/ á kroluie/ Pan/ vpadłá śmierz/ á kroluie żywot/ vpadł grzech/ á kroluie miłosierdzye. *RejPos* 109v; y owłzem tu v tego łádu/ łprawiedliwość żáluie/ łsftyguie/ płácze/ prósi: ále miłosierdzie łkázuie y dekretá czyni. *SkarKaz* 3a, 4a.

Szeregi: »miłosierdzie i prawda« (8): Miłosierdzie y prawda vprzedza oblicze tve *WróbŻolt* 88/15, ee3; *LubPs* Tv; Miłosierdzie y prawdá [*Misericordia et veritas*] potkáli łie: łprawiedliwość á pokoy cáłowály łie. *Leop Ps* 84/11; *WysKaz* 21 [2 r.], 22, 23.

»miłosierdzie a wiara« (1): Abowiem wten czás miłosierdzie á wiárá podkáią łie z łobą á pokoy z łprawiedliwością łie obłápi *RejPs* 126v. ~

W przen [*w tym: czyje* (83): *pron poss* (53), *G sb i pron* (16), *ai poss* (14)] (96) : *BierRaj* 23; *RejPs* 182, 220v; *RejKup* ł2v, Ee, ee2; Miłosierdzye otworzył [*Pan*]/ otworzył krolestwo/ A pátrż iáko o to dba mizerne łotrostwo. *RejWiz* 175v; *Leop Rom* 9/23; iż gdy [*Bóg*] by miał kogo pothępic łprawiedliwie/ przełędźie łie z mieycá łáduwego ná łtolec miłosierdzia *BielKron* 463v; *HistRzym* [89]v; Aczbyś to záłię rzekł/ [...] iż ia łobie zá tho kupię miłosierdzye Páná łwego/ wedle tych obietnic iegó/ [...] Nie mył łie rádzęć ná tym/ áby to był iáki krámarz ábo kupiec zmiłosierdzyem swoim *RejPos* 171v; będye mu zámkniona fortká do onego nieskończonego miłosierdzia wdzięcznego oblubieńcá iegó/ kthory ná káżdą godzinę czekał polepźzenia [...] obłędlivey oney owieczki łwoiey. *RejPos* 342v, 76 [2 r.], 130, 205, 227; *RejZwierc* 205; *SkarŻyw* 458; Pan Chryłtus zbawiciel náłz/ łzeroko raczył otworzyć łkárby miłosierdzia łwego *ReszList* 145; Miłosierdziem twoim/ gdyż ziemiá opływa/ Vkaż tve przybytki dułzy/ co cię wzywa. *GrabowSet* O2v, D2; *LatHar* 50, 71, 190; *WujNT Rom* 9/23; *SiebRozmyśl* E2; Nalepiey P.Bogá poznawamy po miłosierdziu iegó wielkim (*marg*) Twarz Boża miłosierdzie (–) *SkarKaz* 278a, 348a, 384b; Miłosierdzia twego Niech promień biać w ferce/ odnośi od niego Ku tobie iáłny odraz [!] chwały y miłóści *SzarzRyt* B3v, A2.

W charakterystycznych połączeniach: *głębokość* (3) *miłosierdzia*, *kropia*, *morze* (2), *naczynie* (3), *ogień* (2), *olej* (*a. olejek*) (3), *skarb* (3), *skrzydła* (2), *słodkość*, *stolec*, *wrota* (3).

Wyrażenia: »miłosierdzie Boga, boże, boskie« = *misericordia Dei nostri Vulg*, *PolAnt* [szyk 9:1] (4:4:2): *OpecŻyw* 12v; *PatKaz II* 50 [2 r.], 64; *MurzNT Luc* 1/78; *BibRadz Luc* 1/74 [78]; *HistRzym* 52; *SkarJedn* 293; kluczem tym ktory nośiłz/ wrotá mi miłosierdzia Boże⁸⁰ chćiey otworzyć. *SkarŻyw* 166; *WujNT Luc* 1/78.

»oko miłosierdzia« (23): O panie Iezu Kryłte za nás vmęczony/ okiem twęgo miłosierdzia iuż na nás wezrzy *OpecŻyw* 159v, 160v; Iżem yełt márnne odrzucon od oblicza yego/ A nye pátrzy ná mye okyem miłosierdzia łwego. *LubPs* H3; *RejPos* 76v, 104v, 105 [3 r.], 120v, 228v (12); *ArtKanc* L5, P8v; Obroc iuż oczy miłosierdzia twęgo/ Widząc krotki wiek żywotá moiego *GrabowSet* D2v; *LatHar* 206, 239, 243; Przeto Pánie poyrzy oczymá miłosierdzia twęgo ná mię vtrapioną *SiebRozmyśl* E4v.

»miłosierdzie Pańskie, Pana« (4:2): *RejAp* 77; nie może teź teraz márnny ięzyk twoy náleść żadney kropie miłosierdzia Pánłkiego ku ochłódeniu twoiemu. *RejPos* 164v, 74, 76, 260v; Bąđćie pozdrowione łwięte miłosierdzia koláná Páná náłzego Iezułá Chryłtułá *LatHar* 266.

»ręka, ramiona miłosierdzia« (1:1): *BierRaj* 17v; rącz nas ktorzy fię do ćiebie (o pomoc) vćiekamy/ pod rámioná miłosierdzia twego przypuścić/ y tám [...] obronić *LatHar* 309.

»rosa miłosierdzia« (3): *RejPs* 92; Abowym ty w łálce fwey zyemyę opátruyełz/ [...] Poyąc yą ząwždy rolą miłofierdzia fwego *LubPs* P3, S4.

»miłosierdzie święte« [szyk 4:4] (8): racz nas włfytki dufaiące tobie zakryc pod cieniem skrzydł fwiętego miłofierdzia twego *RejPs* 23; iż fię y fzczeniátkom doftawáło onych fwiętych odrobin iego [*Pana*]/ [...] z onego ftołu miłofierdzia iego fwięthego *RejPos* 204v, 176, 226v, 257v, 260v, 298v; *RejZwierc* 263v.

»wnętrznosci miłosierdzia« = *litość serdeczna* (9): *OpecŻyw* 12v; Ku dániu wiadomości zbawieniá ludowi iego/ wprzepużezęniu grzechow ich /przes wnętrznosci miłosierdzia Boga nafzego [*Per viscera misericordiae Dei nostri*] (*marg*) wnętrznę a ferdecznę miłosierdzię (-) *MurzNT Luc* 1/78; *BibRadz Luc* 1/74 [78]; *RejPos* 296; *ReszPrz* 93 [2 r.]; *LatHar* 300; *WujNT Luc* 1/78; Gdzież one wnętrznosci miłosierdzia twego? włpomni iákoś dla nas vmárł *SkarKaz* 7a.

»źródło miłosierdzia« (5): ty Pánie (profzę) zmiłuy fię/ kthorego miłosierdzia źrzodło pływąc nigdy nie przeftawa. *LatHar* 207, 206, 208, 295; *SkarŻyw* 120.

Szeregi: »dobrodziejstwo i miłosierdzie« (1): á dobrodziejftwá y miłofierdzia twego zá towarzysftwo wżywam po włfytki dni żywotá mego. *RejPs* 34.

»dobrotliwość a miłosierdzie« (1): A przyzow kłobie miły pánie dobrotliwość/ á miłofierdzie twoie *RejPs* 36.

»łaska i (a) miłosierdzie« [szyk 3;1] (4): *RejPs* 64; iż frogość y gorzkość Grzechu Smierci y Piekłá iuż ieft odięthá/ á słodkość łálki y miłofierdzia/ nam ieft zgotowána *BibRadz* I 143c *marg*; *HistRzym* 57; tám ná nie z głowy Aaronowej/ [...] on wonny oleiek łálki y miłosierdzia Bożego/ y pokoju niebiełkiego wylany ieft. *SkarJedn* 293.

Przen: O Bogu i o Chrystusie [w tym: czyje (25); *pron poss* (17), *ai poss* (6), *G pron* (2)] (33) : Nadobne flowo, ktore był zwykł mowic fwięthy Francifzek vftawicźnie boże moy miłofierdzie moię. *WróbŻółt* S8, S8; *RejPos* 258; *GrabowSet* C, Iv; O błogofłáwiona PANno/ ípraw to [...] przez miłosierdzie ktoreś porodziłá *LatHar* 485; *SkarKaz* 3a.

miłosierdzie komu (1): ona [*Maryja*] myála porodzyč myłofyerdzye ízwytatu fyna bozego *PatKaz* II 48v.

W połączeniu szeregowym (1): PAn bog w troycy iedyny/ mądrość niefkonczona Dobroć y miłofierdzie/ moc niewysłowioha ieft tak namiłofciwłfy *KlerWes* A.

Zwroty: »prosić miłosierdzia« [szyk zmienny] (6): *RejPs* 138v, 188v; NIewysłowionego miłofierdzia twego/ o Pánie Iezu Chryfte pokornie profzę *LatHar* 226, 95, 428, 639.

»przyjąć do miłosierdzia, w miłosierdzie« (3:3): A przyiáwłfy nas wmiłofierdzie fwoie okaź nam też kiedy fwiętą ofobę oblicza twego *RejPs* 120, 126v; *LubPs* M2 *marg*; *RejPos* 300 [2 r.], 303.

Wyrażenia: »boskie, boże miłosierdzie« (1:1): Miłosierdzie Boże káżdemu czyni mieśće/ według załługi vczynkow iego. *WujJud* 233v; y mnie onęž koronę y Boskiego miłofierdzia wymożećie y wyiednacie *ReszPrz* 105.

»miłosierdzie Pańskie« [szyk 3:1] (4): iż mam pewnie oględąc pánłkie miłofierdzie wkráginie wiecznie żywiących ludzi *RejPs* 39v; *RejAp* 88, 91; *WysKaz* 6.

»studnia (a. studnica) miłosierdzia« (4): O Sudnyo [!] oplwyta wyecznego myłofyerdzya vdzyel fwey lafky oplwytey wflitkym wyernim duřlam *BierRaj* 20v; *RejPs* 54; Tobie sławá/ tobie chwałá/ tobie dzięki Chryřtuřie řtudnico miłosierdzia *SkarJedn* 270; *SkarKaz* 161b.

»řwięte miłosierdzie« (8): *RejPs* 17v, 188v; *LubPs* M2 marg; á bądź zówždy gotow z zupełną wiárą przed řwięthym miłofierdzyem iego. *RejPos* 245v, 252, 286v, 300 [2 r.].

Szeregi: »miłosierdzie i opatrność« (1): iżbychmy łobie nie obrázili řwiętego miłofierdzya y opatrności iego nád łobą. *RejPos* 252.

»miłosierdzie a uciezka« (1): On iest miłofierdzyem myrn á vcyeczka moyá *LubPs* ee5v.

3. Miłość (ku człowiekowi, rodzinie, ojczyźnie) (4) : Alexander thedy poruřzony miłofierdzim řynowskim [*filiali pietate*; szynowszką myłosczyą *HistAl* 1510/49]/ podniořl ciało vmarłego Anektanábá ná rámioná řwoie *HistAl* A8; A on iey [*Booz do Rut*] rzekł: Błogořławionás ty corko od Páná/ y przeřłás ono pierwřle miłofierdzie [*priorem misericordiam*; piérwřzé miłosierdzié (*marg*) Piérwřza miłość, dobroć. (-) *WujBib*] tym pollednieyřřym: żeř lie nie ięłá pátrzyć młodzieńcow *Leop Ruth* 3/10; Rownieř teź ták brátu wierny był iáko ten pies řwemu/ iákoby rzekłá/ tyř řwego zábił á pies řwego ratował/ nierowne miłofierdzye. *BielKron* 114; A miłosierdzie zginęło y ku Rzeczypořpolitey. Nikt w tákim dořtátku zamkow y murow nie opátruie. *SkarKazSej* 705a.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (7) : *Mymer*¹ 34; Clementia, Łaskáwość Miłościwość/ Miłofierdzie. *Mqcz* 57a; Affectus, Miłofierdzie Zal/ Poruřzenie řerdeczne. *Mqcz* 114c, 224c; *Calag* 61a; Clementia – Dobrotliwořcz, miełofzierdżę. *Calep* 206a, 665b.

Synonimy: **1.**, **2.** *dobrotliwość, lutość, łaska, łaskawość, miłościwość, miłość, politowanie, zmiłowanie*; **2. zest.:** *modlitebnica, modlitewnica, ubłagalnia, ubłagalnica, wyrocznica*; **3.** *kochanie, miłość*.

Cf MIŁOSIERDZIENSTWO, MIŁOSIERNOŚĆ, NIEMIŁOSIERDZIE